

Trendy v oblasti volnočasových aktivit spojené s využíváním sociálních sítí žáky středních škol

Bc. Lucie Nevludová

Diplomová práce
2022

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
Ústav informatiky a umělé inteligence

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Lucie Nevludová
Osobní číslo: A20165
Studijní program: N3902 Inženýrská informatika
Studijní obor: Učitelství informatiky pro střední školy
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Trendy v oblasti volnočasových aktivit spojené s využíváním sociálních sítí žáky středních škol
Téma práce anglicky: Trends in After School Activities Using Social Networks for High School Students

Zásady pro vypracování

1. Provedte literární rešerši na dané téma.
2. Vymezte použité pojmy v oblasti volného času, sociálních sítí a rizikových faktorů na internetu.
3. Zpracujte dotazníkové šetření, jehož cílem bude zmapování trendů v oblasti volného času žáků středních škol se zaměřením na sociální síť.
4. Vyhodnoťte získaná data z dotazníkového šetření, popište a zhodnoťte výsledky.
5. Porovnejte získané výsledky vůči celosvětovému trendu.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-7527-6.
2. DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.
3. ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.
4. ŘEZANKOVÁ, Hana. Analýza dat z dotazníkových šetření. (Čtvrté přepracované vydání). [Praha]: Professional Publishing, 2017. ISBN 978-80-906594-8-3.
5. ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Tomáš Kadavý**
Ústav informatiky a umělé inteligence

Datum zadání diplomové práce: **3. prosince 2021**

Termín odevzdání diplomové práce: **23. května 2022**

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D. v.r.
děkan

prof. Mgr. Roman Jašek, Ph.D., DBA v.r.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 24. ledna 2022

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne 10.05.2022

Lucie Nevludová, v.r.
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na aktuální trendy trávení volného času žáků středních škol. Primárně se zabývá otázkou, kolik svého volného času žáci tráví na internetu a sociálních sítích. V teoretické části jsou vysvětleny pojmy: volný čas, sociální síť a její vývoj, rizikové faktory na internetu a sociálních sítích. Dále je provedena rešerše již existujících studií, a to průzkumu EU Kids Online a statistiky DataReportal.com. Praktická část obsahuje vlastní výzkum pomocí dotazníkového šetření, zpracování a vyhodnocení získaných dat. Výsledky dotazníkového šetření jsou porovnány s již existujícími průzkumy a je sepsán pedagogický závěr do praxe.

Klíčová slova: volný čas, sociální síť, internet, rizika, bezpečnost dat, střední škola, průzkum

ABSTRACT

The diploma thesis is focused on current trends in after school activities using social networks for high school students. It primarily deals with the question of how much free time students spend on the Internet and social networks. The theoretical part explains the concepts of leisure, social network, risk factors on the Internet and social networks. There is also a search of existing studies, namely the EU Kids Online survey and DataReportal.com statistics. The practical part deals with the collection of results using a questionnaire survey, their processing and evaluation of the obtained data. The collected data are compared with existing surveys and a pedagogical conclusion is written in practice.

Keywords: leisure time, social networks, Internet, risks, data security, high school, survey

Chtěla bych poděkovat Ing. Tomáši Kadavému, vedoucímu mé diplomové práce, za odborné vedení a cenné rady. Mé poděkování také patří paní Mgr. Bohdaně Majerové za odbornou konzultaci jazykové stránky práce a Mgr. Iloně Kočvarové, Ph.D. za konzultaci během sestavování dotazníkového šetření. Dále bych chtěla poděkovat respondentům za jejich přínos pro praktickou část práce. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a přátelům, kteří mi byli oporou při vytváření práce a během celého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VOLNÝ ČAS	10
1.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	11
1.2 ASPEKTY VOLNÉHO ČASU.....	13
1.3 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	14
1.4 KLASIFIKACE VOLNÉHO ČASU	15
1.4.1 Struktura volného času	16
1.5 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY DĚTÍ V DNEŠNÍ DOBĚ	17
2 SOCIÁLNÍ SÍŤ	19
2.1 HISTORIE	20
2.2 NEJZNÁMĚJŠÍ SOCIÁLNÍ SÍŤ	21
2.3 BEZPEČNOST NA INTERNETU	23
2.3.1 Projekty bezpečnosti na internetu	23
2.4 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	24
2.4.1 Závislost na internetu – netolismus.....	25
2.4.2 Kyberšikana a online obtěžování	25
2.4.3 Dezinformační weby	26
2.4.4 Další rizika	27
2.5 EXISTUJÍCÍ PRŮZKUM A STATISTIKA	28
2.5.1 EU Kids Online IV	28
2.5.2 DataReportal.com.....	30
2.6 BUDOUCNOST SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	32
3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	33
3.1 PŘÍPRAVA.....	33
3.2 ZPRACOVÁNÍ.....	34
3.2.1 Použité výzkumné prvky	35
3.3 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	35
3.3.1 Vyhodnocení hypotéz.....	56
3.3.2 Statistické vyhodnocení	57
3.3.3 Limity výzkumu	61
3.3.4 Shrnutí výzkumu	62
4 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ SE SVĚTOVÝM TRENDĚM	63
4.1 EU KIDS ONLINE	63
4.1.1 Nejčastěji využívané zařízení.....	63
4.1.2 Čas na internetu.....	63
4.1.3 Online aktivity.....	64
4.1.4 Kyberšikana.....	65
4.1.5 Zkušenost se zneužitím osobních dat.....	66
4.1.6 Nadměrné využívání internetu	67

4.1.7	Kontaktování a setkávání se s novými lidmi.....	68
4.2	DATAREPORTAL.COM	69
4.2.1	Čas strávený na internetu	69
4.2.2	Zařízení pro přístup na internet	70
4.2.3	Důvod používání internetu	70
4.2.4	Obavy o zneužití osobních dat	71
4.2.5	Sociální sítě	71
5	PEDAGOGICKÝ ZÁVĚR	74
	ZÁVĚR	77
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	79
	SEZNAM GRAFŮ	85
	SEZNAM TABULEK.....	86
	SEZNAM PŘÍLOH.....	87

ÚVOD

Náplň volného času si povětšinou vybírá jedinec sám. Každý z nás jej tráví jinak, ale přitom v konečném důsledku obsahuje ve většině případů stejný jmenovatel, a tím je souvislost s internetem a sociálními sítěmi. V dnešní době již nezáleží na věku, neplatí totiž, že na sociálních sítích by čas trávili pouze děti či dospívající, ale svůj čas zde tráví většina z nás. Někteří pouze pasivně, jiní aktivně tím, že přispívají do diskusí, komunikují, zjišťují nové informace či vytvářejí obsah.

Tato práce se zaměřuje na otázku, jak svůj volný čas tráví žáci středních škol. Čas strávený na internetu se proti předchozím letům zajisté postupně zvyšuje, jelikož roste dostupnost technologií a současně nabízí čím dál více možností, které jedinec může využívat. Mnohdy nám připadá, že jsou dospívající na telefonu, a tedy na internetu, neustále a nic jiného nedělají. Ale je tomu skutečně tak? Opravdu převládá pasivní a konzumní styl života nad aktivním či tvořivým? V rámci této práce by měla být získána odpověď na tuto otázku alespoň pro skupinu dostupného výběru respondentů.

V rámci práce je pro čtenáře připraveno základní seznámení s nejčastěji zmiňovanými pojmy týkající se volného času a oblasti sociálních sítí. Vypracována je také výzkumná část, jejíž výsledná data jsou porovnána vůči světovému trendu.

Cílem práce je vytvoření rešerše na téma volnočasové aktivity žáků středních škol v souvislosti se sociálními sítěmi. V práci jsou vysvětleny pojmy jako volný čas, jeho aspekty a funkce. Zároveň je vysvětlena oblast sociálních sítí, kde je blíže specifikován tento pojem, jsou vyjmenovány aktuálně nejvíce využívané sociální sítě. Dále se práce věnuje bezpečnosti a projektům bezpečnosti, pak také rizikům, které internet a sociální sítě skrývají. Je vytvořena rešerše existujících volně dostupných statistik, jejichž data jsou následně porovnána s výsledky dotazníkového šetření v praktické části.

Součástí práce je praktická část, ve které je zpracován kvantitativní výzkum za použití dotazníku jakožto výzkumné metody. Získaná data jsou vyhodnocena a porovnána vůči světovému trendu, tedy průzkumu EU Kids Online a statistice z webu DataReportal.com. Pro získané výsledky je vytvořen pedagogický závěr, který je možné vnímat jako výstup výzkumu a porovnání dat do praxe.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Pojem volný čas je mezi veřejností známý a rozšířený, kterýkoliv člověk si pod ním dokáže něco představit. Jedná se o významnou součást života každého jedince. Na toto téma bylo zpracováno velké množství publikací a různých odborných prací, díky čemuž také existuje celá řada přístupů a pohledů na toto téma. Přesné vymezení pojmu volný čas není zcela jednoduché a neexistuje jedna zcela univerzální definice. Jelikož se jedná o pojem široký a obecný, vzniká velká řada různých definic. [1]

Jedním z příkladů může být definice od Filipcové, která pojem definuje takto: „*Volný čas, to je čas, který může člověk využít bezprostředně pro sebe, čas, ve kterém patří maximálně sobě, v němž může dělat – více než kdykoli jindy – to, co jej baví a co mu přináší potěšení, zábavu a odpočinek.*“ [2, s. 10]

Pávková a kol. problematiku popisují velice komplexně, definují: „*Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené.*“ [3, s. 13] Podle nich ale do volného času nepatří vyučování ani činnosti, které jsou s tím spojené. Dále pod pojem volný čas podle této definice nespadá: „*...základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče). Ale i z těchto činností si někdy lidé vytvoří svého koníčka, což je zřejmě např. ve vztahu k přípravě (i konzumaci) jídla.*“ [3, s. 13]

Dalším příkladem může být negativní definice od Průchy, který vyjmenovává to, co do pojmu nespadá. „*Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).*“ [4, s. 274]

Ve volném čase se jedinec nejčastěji věnuje činnostem, které si svobodně vybral, vykonává je dobrovolně a je k nim vnitřně motivován. Jedná se o aktivity, které nevnímá jako povinnosti, proto pokud by nechtěl, tak je vykonávat nemusí. Tato aktivita nemusí přinášet jedinci nebo jeho okolí přímý užitek. Zde se Šafr a Patočková shodují se Žákovou, která v pojmu volný čas „*přikládá důraz tomu, že se jedná o časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností, kdy si člověk vybírá činnosti nezávisle na společenských*

povinnostech, vykonává ji tedy dobrovolně a tato činnost mu poskytuje uspokojení a příjemné zážitky.“ [1, s. 4]

Definice se vzájemně velice často prolínají, doplňují nebo se více zaměřují na určitou oblast. Obecně je možné veškerý čas jedince rozlišit na pracovní a mimopracovní, což je informace, kterou bychom mohli odvodit víceméně ze všech výše uvedených definic. Do pracovního času jedince je zahrnuta doba, během které se věnuje zaměstnání nebo škole. Čas mimopracovní, respektive mimoškolní, je poté veškerý zbývající čas. Mimopracovní čas je dále dělen na volný a vázaný. [5]

Volný čas je poté možné definovat jako dobu, během které se jedinec nemusí věnovat práci nebo škole, domácím pracím nebo jiným povinnostem. Jedná se tedy o čas, který jedinci zůstane poté, co splní své pracovní, rodinné nebo společenské povinnosti. Je možné se setkat také s pojmem povolný čas, do kterého spadají činnosti, které jsou současně koníčkem a zároveň přinášejí užitek, například zahrádkářství. Vázaný čas je věnován péči o členy rodiny, zabezpečení chodu domácnosti nebo uspokojování biologických potřeb. [5]

Volnočasové aktivity zahrnují činnosti a způsoby, kterými jednotlivci tráví svůj volný čas. Na výběr volnočasových aktivit má vliv zejména rodina, ale také vrstevníci a další osoby vyskytující se v přítomnosti dané osoby. Dále může mít vliv na výběr aktivit ve volném čase také nějaká osobnost nebo idol jedince. Ve výsledku se pak může jednat o trávení volného času v rámci zájmových nebo vzdělávacích kroužků, umělecké nebo sportovní aktivity. [5]

Zajímavý a oblastí, na kterou se zaměřili, taktéž trošku odlišný, je pohled Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Ministerstvo volný čas označuje za: *„významnou sociologickou, ekonomickou a pedagogickou kategorii a jeho smysluplné využívání přispívá k rozvoji osobnosti jedince, jeho zájmů a nadání. Často může pozitivně ovlivnit i budoucí profesní dráhu jedince a je významným prostředkem prevence rizikového chování, především dětí a mládeže.“* [6] Zde se již víceméně dostáváme také k funkcím a aspektům volného času.

1.1 Funkce volného času

Podle smyslu využití, respektive z hlediska náplně, můžeme stanovit, že volný čas má hned několik funkcí. Různé definice přinášejí také různé dělení funkce volného času dle jednotlivých autorů. Roger Sue vymezil čtyři funkce volného času, mezi které patří:

- **psychologická**, která se týká uvolnění, zábavy a rozvoje jedince,

- **sociální**, která zahrnuje proces socializace a symbolickou příslušnost k některé ze sociálních skupin,
- **terapeutická**, do které se řadí volný čas využitý ke smyslovému rozvoji a osvojení zdravého životního stylu,
- **ekonomická**, která bere v úvahu výdaje jedinců na aktivity ve volném čase. [2]

Pro dělení si můžeme vypomoci funkcemi výchovy mimo vyučování. Toto dělení ve své knize uvádí Pávková. Ta rozdělila funkce volného času na:

- **výchovně-vzdělávací**, která se týká rozvoje schopností, vědomostí a dovedností jedince, také návyků a rozvoje poznávacích procesů,
- **zdravotní**, která přispívá k usměrňování režimu dne, rozvoji duševní a tělesné stránky jedince,
- **sociální**, jejíž součástí je rozvoj sociálních kompetencí jedince, nácvik komunikativních dovedností, dodržování pravidel společenského chování,
- **preventivní**, která má za úkol prevenci negativních jevů. [3]

Šafr a Patočková na základě výzkumu ISSP¹ 2007 „Volný čas a sport“ stanovili, že mezi nejčastější funkce volného času patří odpočinek, zábava, relaxace, navazování kontaktů a rozvoj osobnosti jedince. Autoři zmiňují, že v 90. letech došlo k poklesu zájmu o četbu časopisů nebo návštěvu kin. Dle tohoto výzkumu jsme také v dřívějších dobách trávili oproti evropskému průměru výrazně méně času před počítačem nebo na internetu. Samozřejmě existují také nežádoucí a nezákonné aktivity, jimiž někteří jedinci vyplňují svůj volný čas. Mezi tyto aktivity můžeme řadit například užívání drog nebo digitální pirátství. [5]

Bílá kniha, která je základním dokumentem v oblasti pedagogiky, uvádí, že zájmové vzdělávání a využívání volného času plní „*funkci výchovnou, vzdělávací, kulturní, zdravotní (regenerační a relaxační), sociální a preventivní.*“ [7, s. 54]

¹ ISSP = The International Social Survey Programme – jedná se o mezinárodní program spolupráce, v rámci kterého se každoročně provádí průzkumy na témata, která jsou důležitá pro společenskou vědu

V průběhu života se preference a upřednostňování jednotlivých funkcí mění, některé jsou pro jedince důležitější než jiné. Žádná z funkcí by ale neměla být nikdy opomíjena. Měli bychom vždy usilovat, aby u volnočasových aktivit bylo vždy plněno co nejvíce funkcí. [2]

1.2 Aspekty volného času

Úhly pohledu neboli aspekty se u pojmu volný čas vzájemně prolínají a také se ovlivňují, např. Pávková a kol. na něj pohlíží z pěti různých hledisek.

Prvním je **ekonomické** hledisko, kde se monitoruje množství finančních prostředků vložených společnostmi do volného času a dále skutečnost, zda jsou tyto peněžní prostředky návratné. Započítávají se veškeré výdaje za různé vstupenky, permanentky, potřebné vybavení, výstroj a další výdaje spojené s volnočasovými aktivitami. [3]

Sociologické a sociálně-psychologické hledisko se věnuje vlivu aktivit na utváření mezilidských vztahů. Sociálně na jedince působí rodina, prostředí a také hromadné sdělovací prostředky. Mezi ty nejčastěji používané patří v dnešní době internet nebo televize, méně frekventované jsou rozhlas nebo tisk, a to zejména u mladších ročníků. V rámci tohoto aspektu se také zaměřujeme na skutečnost, zda jsou mezilidské vztahy průběžně zkvalitňovány. [3]

V **politickém** hledisku sledujeme, jak stát ovlivňuje oblast volného času. Stát může zasáhnout přímo, například výstavbou nového hřiště, nebo nepřímo, například zasahuje do finanční situace obyvatel. [3]

Pedagogické a psychologické hledisko bere v úvahu individuální a věkové zvláštnosti jedince. Volný čas z pedagogického hlediska má dva úkoly, a to výchovu ve volném čase a výchovu k volnému času. Výchova ve volném čase zahrnuje naplňování volného času smysluplnými aktivitami. Výchova k volnému času jedinci napomáhá vytvářet návyky pro budoucí trávení volného času. [3]

Poslední, ale zajisté ne méně důležité, je **zdravotně-hygienické** hledisko. V rámci tohoto hlediska se klade důraz na to, jak volnočasové aktivity ovlivňují zdravý tělesný a duševní vývoj jedince. Věnuje se pozornost sledování režimu dne, aktuálnímu zdravotnímu, psychickému a sociálnímu stavu jedince. [3]

1.3 Pedagogika volného času

„Pedagogika volného času je pedagogická disciplína zabývající se výchovnými a vzdělávacími prostředky, které napomáhají autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých. Jde tedy především o vědu, která reflektuje volný čas z hlediska osobnostního rozvoje jedince.“ [8, s. 321]

Žumárová uvádí, že můžeme pedagogiku volného času dále dělit na pět částí:

- **vědu o volném čase** – zde se řeší psychologie a sociologie volného času jedince,
- **pedagogiku volného času** – zahrnující zážitkovou pedagogiku a hry,
- **didaktiku volného času** – metodické postupy při jednotlivých aktivitách,
- **management volného času** – zahrnuje financování, organizování a právní zakotvení volného času,
- **metodologii a výzkum pedagogiky volného času** – jednotlivé poznatky se využívají v praxi. [8]

S totožností pojmů pedagogika volného času a mimoškolní výchova nesouhlasí Vážanský, který v časopise Pedagogická orientace v roce 1994 uvedl, že se tyto pojmy liší například v oblasti sociologické a pohledu na problematiku volného času. [9]

Malach v roce 2004 uvádí, že pojem pedagogika volného času postupem času vytlačuje termíny mimoškolní výchova a výchova mimo vyučování. Podle Janiše se spíše jedná o subjektivní vnímání každého jedince v rozdílnostech mezi těmito pojmy. [1]

Dle Pávkové a kol. se na výchově dětí mimo vyučování podílí nejbližší okolí, tedy rodina, škola a některé další subjekty. Charakterizuje výchovu mimo vyučování takto:

- *„probíhá mimo povinné vyučování,*
- *probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny,*
- *je institucionálně zajištěná,*
- *uskutečňuje se převážně ve volném čase.“ [3, s. 37]*

Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky se v rámci zájmového a neformálního vzdělávání významně zasahuje do oblasti naplňování volného času jedince. [6]

1.4 Klasifikace volného času

Volnočasové aktivity je možné členit podle různých kritérií, například podle formy aktivity, které dělíme na aktivní nebo pasivní činnosti.

Aktivní odpočinek, a tedy i aktivní činnosti jsou základním prvkem zdravého životního stylu. Je možné je také označit jako určitou prevenci sociálně-patologických jevů. Do těchto aktivit se jedinec aktivně zapojuje, jedná se například o fyzickou aktivitu, zájmovou činnost v kroužcích, pohyb na čerstvém vzduchu nebo společenskou činnost. [10] Hovoříme o takzvané organizované zájmové činnosti, která může být organizována školou (základní a střední školy, učiliště, družiny a domovy mládeže), dalšími institucemi (umělecké školy, státní jazykové školy), nevládními organizacemi (středisky mládeže, kulturními středisky) a občanskými sdruženími. [11]

Naopak mezi pasivní, a tedy neorganizovanou zájmovou činnost, zahrnujeme aktivity bez vlastního aktivního přičinění. Je možné jmenovat například sledování televize, hraní počítačových her, hraní na hracích automatech nebo potloukání se po ulicích. [10] Touto formou jedinec zahání nudu, ovšem některé z těchto činností jsou označovány za nevhodné trávení volného času. [11]

Obsah výchovy mimo vyučování můžeme rozdělit do tří relativně samostatných celků. Podle Janíše se jedná o činnosti:

- **odpočinkové**, obsahující zejména pasivní činnosti,
- **rekreační**, zahrnující pohybové aktivity zejména ve venkovním prostředí,
- **zájmové**, kdy se daný jedinec věnuje jím nebo okolím preferovaným zájmům. [2]

Dále je možné uvést dělení dle Krause a Poláčkové, kteří volnočasové aktivity dělí na čtyři oblasti, a to:

- **tvůrčí, kulturní a sportovní**, které zařazujeme mezi aktivní a rozvíjející zájmy,
- **konzumní**, mezi které řadíme pasivní a nerozvíjející zájmy, tedy je považujeme za negativní činnosti. [12]

Český sociolog Petr Sak na základě faktorové analýzy popsal pět orientačních faktorů dle zaměření. Jedná se o volnočasovou orientaci:

- **sportovní** – obsahující aktivní a pasivní sport, hry, domácí práce,

- **kulturní** – zahrnující návštěvu kulturních událostí, mimoškolní vzdělávání, četbu knih, výtvarné činnosti,
- **extrovertní** – představující kontakt s dalšími osobami, například návštěvy restaurací, kaváren, večírků a dále také partnerské aktivity,
- **manuální** – zahrnující manuální činnosti a dovednosti, tedy kutilství, opravy majetku, chov zvířat, či vedlejší výdělečnou činnost,
- **introvertně-konzumní** – zastřešující pasivní činnosti jako sledování televize, odpočinek a nicnedělání nebo psaní různých textů. [13]

Také se můžeme zaměřit na časové hledisko frekvence participace, tedy jak často a případně také kolik času věnujeme dané činnosti. [5]

1.4.1 Struktura volného času

Smysluplné trávení volného času pro každého jedince znamená něco jiného. Náplň volného času může být velice pestrá. Někdo potřebuje mít naplánovaný veškerý volný čas aktivní formou, jiní volný čas vyplňují podle aktuálního psychického a fyzického rozpoložení a nálady. [14]

Můžeme tak mluvit o struktuře v podobě od naprosté nečinnosti a povídání si s přáteli přes aktivity povolené, poslech televize, návštěvu kina až po intenzivní sportovní nebo společenské aktivity. [14]

Samotné sportovní aktivity pak mohou mít řadu podob. Můžeme mít aktivní sportovce, trenéry, rozhodčí, ale také pasivní sportovce, tedy návštěvníky sportovních utkání nebo jedince sledující soutěže v televizi. [15]

Kraus a Poláčková v knize z roku 2001 zmiňují, že se ve volném čase „*prohlubuje pasivnost, konzumnost a nenáročnost*“. [12, s. 168] Dále uvádějí tvrzení, které je velice zajímavé, a to že „*učení ve volném čase a pro volný čas by nemělo být doménou jen hlavy, ale také srdce a vůbec celého těla*“. [12, s. 170]

Nejčastější aktivitou v letech 2004, 2005 i 2009 bylo sledování televize následované aktivním sportováním nebo čtením. [16]

V roce 2007 se podle výzkumu ISSP nejčastěji respondenti věnovali sledování televize nebo videí, poslouchání hudby, čas trávili na internetu nebo u počítače. [5]

V roce 2010 se část výzkumu od Centra pro výzkum veřejného mínění věnovala tématu volného času u obyvatelstva staršího 15 let. Ve všední dny nejvíce respondentů odpovědělo, že jejich volný čas se pohybuje v rozmezí mezi 3–4 hodinami, druhý nejvíce uváděný interval bylo časové rozmezí 1–2 hodin. O víkendech mají respondenti mnohem více volných hodin, obvykle mezi 5–14 hodinami. [2]

Činitel, který má vliv na jedince, je prostředí, ale také rodina a sociální skupiny, ve kterých se daný jedinec pohybuje. Ovlivňovat jej mohou dále média nebo kultura, jelikož vychází ze specifických hodnot, a proto může mít na volný čas různé názory. Toto se odráží nejen ve způsobech trávení volného času, ale také v životním stylu jedinců v dané společnosti. Další faktor, který ovlivňuje jedincův volný čas, je jeho duševní a tělesný vývoj. V neposlední řadě se o své slovo může v rámci vývoje, a tedy i výběru náplně volného času, přihlásit také genetické vybavení jedince. U všech faktorů je možné hovořit o pozitivním, ale také negativním vlivu na jedince. [2]

V posledních letech se do této oblasti stále více promítá také častější sledování videí a trávení času na internetu, zejména na sociálních sítích, a to jak přes počítač, tak přes mobilní zařízení. [17]

Aktuální vývoj volnočasových aktivit mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky popisuje zejména jako pasivní, konzumní a spojené s nenáročnými aktivitami. Dalo by se říct, že pouze jedna aktivita se vyskytuje s každodenní frekvencí, a to je sledování televize nebo internetu. [10]

Kraus a kol. dokonce uvádějí, že: *„jsme také svědky toho, že dochází k jistému paradoxu, kdy se na jedné straně postupně zkracuje pracovní doba, ale na druhé straně čím dál více nemůžeme nic stihnout.“* [12, s. 161]

1.5 Volnočasové aktivity dětí v dnešní době

Jana Poddaná, která vyučuje psychologii a projektové vyučování na střední škole, v časopise ePsychologie v roce 2020 zveřejnila studii, ve které analyzovala vztah volnočasových aktivit a tvořivosti u dětí ve věku 13–15 let. Podle této studie mají respondenti na vlastní zájmy 8 hodin denně během pracovního týdne a kolem 10 hodin o víkendu.

Čas respondentů byl rozdělen dle odpovědí do čtyř kategorií. Jedná se o činnosti:

- **pasivní** – odpočinek, sledování filmů, seriálů, sportovních utkání a hraní počítačových her,

- **aktivní** – kulturní vyžití, sport a aktivity spojené s náboženstvím, tedy zájmy, které mohou, ale nemusejí být tvořivé,
- **sociální** – osobní i online komunikace s dalšími osobami, návštěvy a hraní společenských her,
- **tvořivé** – manuální činnosti, výtvarné činnosti, hra na hudební nástroj, psaní textů nebo čtení knih. [18]

Toto rozdělení se podobá dělení od Krause a Poláčkové. Podobnost můžeme shledat u tvůrčí (zde tvořivé) činnosti, konzumní (zde pasivní) činnosti, sportovní (zde aktivní) činnosti a kulturní (zde sociální) činnosti.

2 SOCIÁLNÍ SÍŤ

Sociální síť je virtuální prostor, ve kterém mohou uživatelé společně komunikovat, interagovat, vytvářet komunity, sdílet obsah a využívat dané funkce. Může se jednat o webové stránky nebo aplikace. [19]

Za nejpoužívanější komunikační nástroj mezi mladými lidmi byly již v roce 2009 označovány sociální sítě. Další roky to zřejmě nebylo jiné, jelikož tento virtuální prostor je s námi do dnešní doby. Sociální sítě jsou uživateli využívány především pro komunikaci a sebeprezentaci. [20]

Stejně jako u dalších pojmů, ani zde neexistuje jedna definice, která by se v souvislosti se sociálními sítěmi brala jako obecná, základní či vždy používaná.

Jednu z definic můžeme najít na webu Internetem Bezpečně, který definuje sociální síť jako: *„online službu, která na základě registrace umožní vytvořit profil uživatele, pod kterým lze tuto službu využívat zejména ke komunikaci, sdílení informací, fotografií, videa atd. s dalšími registrovanými uživateli.“* [21]

Web Nebojte se Internetu sociální síť označuje za: *„místo na Internetu, kde můžeme s ostatními lidmi sdílet informace, fotografie, videa či své pocity. Díky těmto sítím se lidé mohou něčemu přiučit, mohou si navzájem pomoci, mohou se vyslechnout nebo se také seznámit... Každá sociální síť požaduje před použitím založení takzvaného profilu.“* [22]

Jako poslední bude uvedena definice z webu MediaGuru, který uvádí, že sociální sítě, respektive sociální média, jsou: *„zvláštní skupinou internetových služeb umožňující vzájemné virtuálně-společenské propojování lidí na internetu, komunikaci a společné aktivity“*. [23]

Základem každé sociální sítě je tedy možnost vytvoření profilu, respektive účtu, uživatele na dané stránce nebo v dané aplikaci. Profil je poté vizitkou s osobními údaji daného jedince. Mezi další základní znaky sociálních sítí se řadí možnost propojování a komunikace dvou nebo více uživatelů. [22]

Lidé používají **osobní** sociální sítě k interakci s rodinou, přáteli a pro zábavu, tedy trávení času. [24] Zatímco **profesní** jsou využívány k hledání pracovních příležitostí a navazování a udržování užitečných kontaktů, komunikaci s firmami, tedy investování času. [22]

Rozšířená a oblíbená aktivita dětí a mladistvých je posílání zpráv přes sociální sítě. Tato potřeba komunikace s věkem dětí výrazně roste. [20]

Typickým představitelem sociální sítě je Facebook, Instagram, LinkedIn, dříve u nás byl oblíbený například server Lide.cz. [20]

Sociální sítě jsou v dnešní době součástí života mnoha jedinců. U adolescentů jsou součástí jejich vývoje a sociálního života, jehož významná část se odehrává právě na sociálních sítích. Mohou se prostřednictvím nich prezentovat, komunikovat a navazovat sociální vztahy. [20]

Velkou a záslužnou práci o tématu sociálních sítí a obecně internetu odvedla skupina studentů zaštiťující web zvol.si.info, kteří připravili několik průvodců, a dokonce také knihu na toto téma. [25]

Jedinci si na sociálních sítích vytvářejí profil, který je mnohdy spojený také s jejich offline identitou. Jedinec na svůj profil publikuje informace ve formě textu, fotografií nebo dalších materiálů, většinou v závislosti na platformě, kde obsah přidává. Jednotlivé platformy také mají různá nastavení soukromí, která určují rozsah uživatelů, jež mohou obsah vidět, komentovat nebo například dále sdílet. [20]

Vždy je nutné pamatovat na to, že informace, které o sobě nebo o někom dalším jedinec zveřejní na internetu, už téměř nikdy nelze vzít zpět. [26]

Podle Dočekala české školství nejde s dobou a navíc konstatuje, že pouze v každé desáté škole se vyučuje mediální gramotnost. Dokonce část, kterou v knize tomuto tématu věnuje, označuje jako „Školu pro dinosaury“. To je problém, protože dnešní dospívající žijí v digitálním světě téměř od malička. [27]

2.1 Historie

Na rozdíl od dnešní doby, kdy jsme stále online, dříve se k internetu přistupovalo hlavně pomocí stolního počítače. Až následně se rozšířily notebooky nebo tablety a v současnosti se k internetu připojuje téměř každé zařízení. [20]

Sociální sítě si prošly za poměrně krátkou dobou obrovským vývojem a rozvojem. Stránku, kterou považujeme za první sociální síť, je sixdegrees.com z roku 1996. [28] Za první českou sociální síť považujeme stránku spolužáci.cz z roku 1999. Dále to byla sociální síť Friendster nebo MySpace, poté se tento trend začal ještě více rozšiřovat. [25]

2.2 Nejznámější sociální sítě

Pro dodržení podmínek u většiny sociálních sítí je nutné, aby uživatelé bylo více než 13 let. Některé země tento limit mají ještě vyšší, například Evropská unie tento věk stanovuje na 16 let, limit 13 let pouze se souhlasem rodičů. Tento požadavek je součástí nařízení GDPR (General Data Protection Regulation). [29]

Facebook

V roce 2004 vznikla dnes nejznámější a největší sociální síť – Facebook. [25] Nejprve byla tato stránka dostupná pouze pro studenty a střední školy v USA, o něco později pak pro všechny uživatele. Facebook měsíčně používá přes 2 miliardy uživatelů. Na této sociální síti mají uživatelé možnost psát příspěvky, vytvářet skupiny, sdílet fotografie a videa, reagovat se stránkami nebo dokonce hrát různé hry. [29]

Facebook také obsahuje **Messenger**, který je jednou z nejpoužívanějších platform pro rychlé zasílání zpráv. Umožňuje nejen zmiňované psaní zpráv, ale také posílání souborů nebo uskutečňování hovorů či videohovorů. [29]

V roce 2021 došlo ke změně – byla vytvořena nová společnost Meta, která zastřešuje všechny stávající značky, tedy Facebook, Instagram nebo WhatsApp. [30]

YouTube

V roce 2005 vznikl další celosvětový fenomén, kterým je YouTube. Jedná se o největší síť pro sdílení videí na internetu, na které mohou uživatelé sledovat videoobsah, a to třeba dokumenty, hudební klipy, vzdělávací videa, videoblogy, návody apod. [29]

YouTube v některých případech je, v jiných případech není, považován za sociální síť. Tato práce vychází z definice výše, a tak jelikož YouTube umožňuje vytváření profilů, komunikaci a vytváření vlastního obsahu, je uvažována varianta, že se o sociální síť jedná. [29]

Instagram

Instagram je místem, kde uživatelé mohou sdílet fotografie a videa, a tím vyjadřovat sami sebe nebo svůj názor. Mohou zde hledat také inspirace na výlety nebo místa, která by chtěli navštívit. V rámci této aplikace je také možné zasílat zprávy nebo komentovat příspěvky. [29]

Instagram jako jeden z prvních umožnil použití filtrů, kterými je možné fotografii vylepšit. Uživatelé také mohou sdílet Stories, což jsou příspěvky, které jsou časově omezené a po uplynutí 24 hodin se skryjí. Novinkou jsou tzv. Reels, což jsou krátká zábavná videa. [29]

Twitter

280, to je číslo omezeného počtu znaků pro psaní statusů, kterou v roce 2006 představil Twitter. Jedná se o sociální síť používanou pro mikroblování. Je často využívána celebritymi, kteří takto komunikují a interagují se svými fanoušky. [29]

TikTok

TikTok je prudce rostoucí sociální síť, na které uživatelé vytvářejí, sdílejí nebo sledují krátká videa. Zakladatelé aplikace usilují o vnesení kreativity a radosti do života uživatelů. Přináší intuitivní ovládání a možnost tvorby videoformátů u většiny věkových kategorií. Vznikají zde také zábavná videa, která mnohdy nedávají smysl ani užitek, splňují pouze funkci zábavy. [31]

Nejčastěji je využívána Generací Z a mileniály, podle statistiky z dubna 2022 zde najdeme nejvíce osob ve věkové skupině 10–19 let. Výjimkou ale nejsou ani uživatelé starší 30 let, kterých je podle statistik až třetina. [32]

LinkedIn

Celosvětová profesně orientovaná sociální síť, to je LinkedIn. Uživatelé zde prezentují své odborné dovednosti a pracovní zkušenosti s cílem najít si zaměstnání či zaměstnance. Je možné si vybrat mezi bezplatnou a placenou variantou. Placená varianta je následně rozlišena do čtyř kategorií, a to zaměření na kariéru, obchod, prodej a nábor. [33]

Snapchat

Snapchat je služba pro okamžité zasílání zpráv, která umožňuje uživatelům vzájemně zasílat časově omezené zprávy. Uživatelé mohou také vytvářet a sdílet fotografie nebo videa, upravovat nahrávaná videa pomocí filtrů nebo prohlížet obsah od vydavatelů nebo tvůrců. [29]

WhatsApp

Za největší a u uživateli nejpoužívanější chatovací aplikaci je možné prohlásit WhatsApp. Pomocí této aplikace je možné posílat textové zprávy, obrázky, videa a audiosoubory. V některých zemích byla nebo je tato aplikace zakázána či blokována. [29]

Další

Mezi dalšími sociálními sítěmi je možné jmenovat **Pinterest**, který je využíván pro sdílení obrázků a alb. Vkládání obsahu, většinou různých obrázků, je součástí sociální sítě **Reddit**, na kterou uživatel vkládá obsah a ostatní jej mohou hodnotit prostřednictvím hlasování. [19]

Twitch je platformou pro živé vysílání, například ukázky hraní videoher, sdílení hudby nebo umění, alternativou je například **V Live**. [34]

Chatovací aplikace patří do širší rodiny sociálních sítí a slouží primárně k posílání zpráv mezi danou skupinou osob. V dnešní době je takových komunikačních platforem a aplikací velké množství, kromě výše zmíněného Facebook Messengeru a WhatsAppu, může být zmíněn také **Telegram, Microsoft Skype, Discord, iMessage, Signal**. [35]

Tumblr je platforma využívaná pro mikroblogování, tedy psaní krátkých článků a sdílení fotek. **Wattpad** je poté platformou pro psaní a čtení příběhů nebo fikcí. [19]

Soundcloud je možné jmenovat jakožto zástupce platformy, kde uživatelé publikují hudbu a hudební stopy, alternativou může být **Spotify** nebo **Apple Music**. [19]

2.3 Bezpečnost na internetu

S obrovským potenciálem a možnostmi, které nám internet přináší, jsou spojena také rizika a nebezpečí. Eckertová a Dočekal v tomto ohledu uvádějí tvrzení, že: „*Na Internetu narazíte prakticky na všechno, co dokážete pojmenovat. Jde o pestrobarevný koktejl plný ingrediencí z reálného světa i z říše fantazie. Směs důležitých informací, polopravd i lží. Pod oficiálními a legálními strukturami se skrývají kyberzločinci, využívající zejména chyb druhých k vlastnímu obohacení.*“ [36, s. 33]

Existuje mnoho webových stránek, které se tématem bezpečnosti na internetu zabývají. Nejen pro žáky a studenty vzniklo několik projektů, které se snaží tuto problematiku danému publiku představit, uživatele internetu vzdělávat a nastavit tak správné zásady a návyky při používání těchto technologií. Níže bude vyjmenována část z nich.

2.3.1 Projekty bezpečnosti na internetu

E-Bezpečí

Národní projekt, který se zaměřuje na prevenci, vzdělávání, výzkum a osvětu v oblasti bezpečnosti a rizik související s chováním dětí v online světě. Projekt cílí primárně na děti,

ale současně je na webu možné nalézt materiály pro učitele a rodiče. Dále jsou zde také online videokurzy nebo část věnující se pravdám a lžím v online světě. Tento projekt je podporován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Ministerstvem vnitra ČR a Policií ČR. Je důležitou součástí prevence online kriminality. [37]

Bud' safe online

Spolupráce bývalého YouTubera Jirky Krále a odborníků z Avast Foundation dala za vznik projektu Bud' safe online. Primárně míří na žáky druhého stupně základních škol. Obsahuje online kurz s aktuálně čtrnácti tématy, která mohou být využita také v rámci výuky. Na webu uživatel navíc najde nějaké rychlé tipy, jak postupovat v určitých případech. [38]

Jak na internet

Roman Zach prostřednictvím krátkých a zábavných videí přibližuje uživatelům problematiku internetu. Navíc v rámci tohoto osvětového projektu sdružení CZ.NIC vznikly ještě doprovodné texty, které popisují téma více do hloubky. Pro učitele jsou připraveny vzdělávací balíčky, které je možné využít nejen v předmětu informatika. Témata jsou online bezpečnost, bezpečnost počítače, struktura internetu, 3D tisk a další. [39]

Internetem Bezpečně

Prostřednictvím různých vzdělávacích aktivit (o zvýšení povědomí o rizicích v online prostředí) se věnuje také projekt Internetem Bezpečně. Je možné zde nalézt například témata týkající se rizik online komunikace, škodlivého softwaru nebo podvodných taktik. Na webu je také učebnice informatiky, která obsahuje interaktivní prvky. Pro přihlášené učitele obsahuje navíc metodiku, pro žáky cvičebnici na dané téma. [40]

2.4 Sociálně patologické jevy

Sociálně patologické jevy obecně jsou skutečnosti, které společnost klasifikuje jako nežádoucí. Jedná se o takové chování jedince, které je charakteristické nezdravým životním stylem nebo porušováním sociálních norem či zákonů. [41]

Jedince ovlivňuje jeho zdravotní stav a prostředí, ve kterém se pohybuje, tedy rodina, kamarádi, vrstevníci, škola nebo média. Mezi sociálně patologické jevy řadíme například drogové a nedrogové závislosti, kriminalitu, násilí, záškoláctví, šikanu nebo zneužívání. [41]

Ačkoliv tvrzení z webu Internetem Bezpečně: „*internet může mít svá rizika, pozitiva však spolehlivě převládají*“ [40] zní příznivě, je vhodné tato rizika mít na paměti.

Rizika v prostředí internetu, a tedy samozřejmě také sociálních sítí, se mohou projevovat různě. Uživatel se tak může například setkat se závislostí na internetu, kyberšikanou, kyberstalkingem nebo stránkami s nevhodným obsahem. Mnozí uživatelé se v kyberprostoru cítí bezpečněji a mnohdy si neuvědomují, že na druhé straně komunikace se nachází osoba, které mohou svým nevhodným chováním skutečně ublížit. Aktivity navíc probíhají kdykoliv, okamžitě a navíc mají větší dosah. [42]

2.4.1 Závislost na internetu – netolismus

Nadměrné užívání internetu a s ním spojená závislost zvyšuje pravděpodobnost pocitu nudy, zvýšené impulzivity a neschopnosti impulzům odolávat. Závislost mnohdy negativně ovlivňuje školní prospěch. Pro měření závislosti na internetu je zpracována celá řada škál, kdy na základě některých bychom označili chování jedince za patologické a u jiných ještě nikoliv. V roce 1998 Kimberly Young připravila Internet Addiction Test, který je brán jako první ratifikovaný a spolehlivý test měření závislosti používání internetu. [20]

U osob ve věku 15–16 let průzkum EU Kids Online II z roku 2010 poukázal na fakt, že věnují online aktivitám v průměru dvě hodiny denně. [20] O 10 let později podle dat EU Kids Online IV české děti ve věku 9–16 let tráví online aktivitami 172 minut denně. [43]

Existuje předpoklad, že pokud adolescenti tráví online tři a více hodin, je to na úkor času, který by měli věnovat přípravám do školy, fyzickým nebo sociálním aktivitám. [20]

Léčba závislosti na internetu probíhá kognitivně-behaviorálním přístupem, kdy jsou pacienti vedeni k uvědomění si problematického chování a jeho spouštěčů, k sebemonitoringu a následně pak ke změně tohoto chování. Cílem je, aby se pacient naučil rozumně využívat tyto technologie a začlenil do života jiné aktivity. [20]

U návykových látek je abstinence žádoucí, oproti tomu úplné odříznutí od internetu by mohlo být kontraproduktivní, protože může jedince vést do sociální a znalostní izolace. [20]

Se závislostí souvisí syndrom FOMO. Zkratka vychází z anglického *fear of missing out*, znamená strach, že něco zmeškáme. Jedná se o pocit, že pokud nebudeme nějakou dobu online, můžeme o něco přijít, nebudeme něco vědět apod. [25]

2.4.2 Kyberšikana a online obtěžování

Kyberšikana a online obtěžování jsou rizika, která se týkají zejména adolescentů. Jako nejcitlivější období se často uvádí přestup na střední školu. Tradiční (školní) šikana je

stanovena jako úmyslné agresivní jednání, které je opakované a kdy mezi obětí a agresorem existuje mocenská nerovnováha. [20]

Pro kyberšikanu je kromě výše zmíněných kritérií tradiční šikany navíc ještě charakteristické, že probíhá v online prostředí. Dalším kritériem je fakt, že oběť vnímá to, co se děje jako nepříjemné a ubližující. Mocenská nerovnováha může vyplývat ze sociálních nebo fyzických rozdílů, ale také například z pocitu určité anonymity agresora. Problém s kyberšikanou je také umocněn tím, že oběť i agresor jsou nebo mohou být dostupné 24 hodin denně, čímž neexistuje čas, kdy by na oběť nemohl být kladen nátlak. Nejedná se pouze o nátlak agresora, ale také publika, respektive přihlížejících, kteří se do kyberšikany komentováním nebo preposíláním obsahu taktéž zapojují. [20]

Kyberšikana se podle mnohých studií ze své podstaty řadí do nepřímé šikany, jelikož probíhá prostřednictvím technologie. Alena Černá, v knize Děti a dospívající online v kapitole Online obtěžování a kyberšikana, dělí útoky na přímé a nepřímé. Za přímé útoky označuje poškozování a umístění fotografií někoho jiného na internet, nadávky nebo výhrůžné SMS. Mezi příklady nepřímé kyberšikany udává zveřejňování důvěrné komunikace nebo informace, vyloučení ze skupiny nebo vydávání se za jinou osobu. Kyberšikana v zastoupení se projevuje tak, že agresor využije svůj záměr nebo dostupné funkce aplikace k tomu, aby byl účet oběti zrušen nebo zablokován. [20]

Online obtěžování může být zaměňováno s kyberšikanou. Na rozdíl od kyberšikany při online obtěžování nejsou splněny charakteristiky kyberšikany, respektive šikany. Může se jednat o jednorázový útok, agresivita je nezáměrná nebo osoba, na kterou je agrese směřována, nevnímá situaci jako zraňující. [20]

2.4.3 Dezinformační weby

S bezpečností a správným používáním internetu i sociálních sítí souvisí také schopnost práce s informacemi, které jedinec získává. Některé weby, tzv. dezinformační weby, záměrně šíří nepravdivé informace. Velice často se staví proti veřejně známým osobám, jiným státům či médiím. Jejich cílem je ovlivnění rozhodování nebo názorů čtenářů. Ministerstvo vnitra české dezinformační weby sleduje. [44]

V únoru 2022 bylo v součinnosti NIC.CZ a bezpečnostních složek státu zablokováno osm předem vytipovaných dezinformačních webů, které byly označeny jako weby ohrožující národní bezpečnost. [45]

Veškeré informace je potřeba si ověřovat, právě na to se zaměřuje například web Manipulátoři.cz, jehož motto je „na faktech záleží“. Redaktoři se snaží fakta kontrolovat a upozorňovat nejen na dezinformace, ale také na různé podvody. Monitorují dezinformační scénu, píšou o lidech, kteří vědomě dezinformace šíří a zveřejňují návody, jak rozeznat dezinformace. [46]

Nadační fond nezávislé žurnalistiky vznikl z toho důvodu, jelikož zakladatelé měli obavu o existenci nezávislých médií. Tento fond podporuje redakce a jednotlivce, kteří se věnují seriózní novinářině. [47]

2.4.4 Další rizika

Změna socializace

Změna, která může být určitým rizikem, probíhá v oblasti socializace, tedy interakce a komunikace jedince s okolím. Společně s hledáním své, respektive nové identity v kyberprostoru, se jedinec může uchýlit k separaci od rodiny a přátel. Navazuje kontakty s cizími osobami, se kterými se v některých případech následně setká. [48]

Změna životního stylu

Podle výsledků výzkumu Royal Society for Public Health, který proběhl ve Velké Británii na skupině osob ve věku 14–24 let, Dočekal uvádí tvrzení, že sociální sítě mladým lidem tzv. kradou spánek. To se může negativně projevit na zdraví, prospěchu a dalším. [27]

Dočekal se v knize Dítě v síti věnuje tipům pro rodiče dětí ve věku 15–18 let. Popisuje, že sociální sítě mohou vyvolávat nepříjemné či negativní pocity, dokonce až deprese. Je to způsobeno tím, že je na sociálních sítích ukazována zdánlivá dokonalost, kterou je mnohdy nemožné srovnat s reálným životem. [27]

Změna chování

Podle Klimeše dochází v kyberprostoru ke změnám chování, kdy jedinci říkají a dělají věci, které by v normálním světě neřekli nebo neudělali. Vědci tento jev označují za „efekt ztráty zábrán“, kdy se vyjadřují otevřeněji, čímž mohou na jednu stranu uvolnit své skryté strachy a přání, ale také mohou být sprostí, zlí nebo dokonce nenávistní. [49]

Ztráta soukromí a identity

Naše data jsou předávána třetím stranám, dnes již obvykle až po našem souhlasu, jehož podmínky mnohdy ani nečteme. Problémem je také nemožnost svou digitální stopu zcela smazat a rizikem může být i obsah, který nepřidáme my, ale někdo z našich přátel. [40]

2.5 Existující průzkum a statistika

Přístupnost internetu se postupně rozšiřovala, podle Českého statistického úřadu používalo internet v roce 2012 již 96 % jedinců ve věku 16–24 let. Dnes se odhaduje již téměř 100% využívání internetu na denní bázi. [20]

Pro účely praktické části této práce budou porovnávány výsledky vlastního výzkumu s již existující statistikou a výzkumem týkající se tohoto tématu. Data budou porovnávána se statistikou, kterou je DataReportal.com, jenž zveřejňuje reporty týkající se uživatelů ve věku 16–64 let. Dále se jedná o výzkum EU Kids Online, který se věnuje dětem ve věku 9–16 let. Společně tyto dva zdroje tedy pokrývají věk středoškoláků, na který se bude výzkum v praktické části této diplomové práce zaměřovat. Cílem tohoto srovnání je zjistit, zda získané informace od dostupného výběru českých respondentů středních škol odpovídají statistikám nebo se liší, případně v jakých ohledech a jak.

2.5.1 EU Kids Online IV

Průzkum EU Kids Online IV (dále EUKO) byl zveřejněn v roce 2020, sběr dat probíhal mezi podzimem 2017 a létem 2019. Celkem se zapojilo přes 25 tisíc dětí z 19 zemí Evropy. V souboru s průzkumem je zmiňován věk respondentů 9–16 let, přičemž ve shrnutí nejen pro Českou republiku je uváděn věk 9–17 let. [43] Jedná se o jednu z posledních statistik tohoto druhu, která vznikala před pandemií COVID-19, v některých státech byla data sbírána před začátkem platnosti GDPR.

Podle dat EUKO děti ve věku 9–16 let tráví 172 minut denně online, což odpovídá evropskému průměru 167 minut. Dívky téměř ve všech státech zúčastňujících se tohoto výzkumu tráví více času online. V České republice je to rozdíl více než dvaceti minut mezi dívkami (182 minut) a chlapci (161 minut). [43]

České děti využívají sociální sítě denně v 66 % případů, z hlediska evropské průměrné hodnoty 54 % jsou dlouhodobě nadprůměrnými uživateli. Sociální sítě, stejně tak jako internet obecně, používají více dívky než chlapci. [43]

V průzkumu je uvedeno, že děti ve věku 12–14 let jsou téměř dvojnásobně častěji (77 %) na sociálních sítích než děti ve věku 9–11 let (40 %). Současně pak děti ve věku 15–16 let sociální sítě navštěvují ještě častěji (93 %). Dalo by se tedy předpokládat, že starší děti na sociálních sítích budou ještě častěji, téměř neustále. Zde si v rámci států, mezi kterými výzkum probíhal, držíme společně se Srbskem prvenství v každodenním procházení sociálních sítí u dětí ve věku 15–16 let. [43]

V oblasti sdílení informací na sociálních sítích je Česká republika pozitivně nad průměrem, ale stále se našly mezi respondenty děti, které si nejsou jisté nebo neví, jaké informace by neměly sdílet online. [43]

Negativní zkušenosti (obtěžování nebo rozčílení) v online prostředí v posledním roce české děti uvedly ve 34 %, což je proti průměru (25 %) opětovně ne zcela pochvalný výsledek. Na rozdíl od roku 2010 v ČR toto číslo podstatně vzrostlo. V případě takovéto zkušenosti se nejčastěji obrací na přátele v podobném věku nebo na rodiče. Problém následně nejčastěji ignorují a doufají, že odejde sám, zavrou okno prohlížeče nebo aplikaci, případně si zablokují danou osobu. [43]

Podle průzkumu z pohledu obětí převládá minimálně občasná offline šikana s 20 % případů nad kyberšikanou s 15 % případů. Z pohledu agresorů je to obdobný rozdíl, a to 11 % případů minimálně občasná šikana v offline prostředí a 6 % v online prostředí. [43]

Zkušenosti s nějakým typem zneužití osobních údajů české děti ve věku 12–16 let uvádějí ve 14 % dotázaných, nejvíce případů bylo ve věku 15–16 let. Průměrný rozdíl ve zkušenosti se zneužitím osobních dat je o jedno procento vyšší u chlapců, zde 15 %. [43]

Většina dětí ve věku 12–16 let nepocituje, že by nadměrně využívaly internet. Zde se v dotazníku jednalo o popis situací, kdy respondenti měli odpovídat, zda se s některou z nich ztotožňují. Situace byly následující: kvůli internetu jsem nejedl nebo nespal; cítil jsem se znepokojený, když jsem nemohl být na internetu; přistihl jsem se, že používám internet, i přesto, že mě tam nic nezajímalo; trávím méně času s rodinou, kamarády nebo přípravou do školy kvůli času, který trávím na internetu; zkoušel jsem trávit méně času na internetu, ale neúspěšně. Většina uvádí, že se neztotožňuje s žádnou situací. [43]

Ukazuje se jako obvyklá zkušenost, že jsou děti v kontaktu s někým, koho neznají. Na druhou stranu následné setkání s touto osobou je již méně časté, ale v České republice se toto číslo v průběhu let zvyšuje. Čeští chlapci komunikují s cizími o něco častěji (47 %) než

dívky (41 %). Ve všech zemích interagují starší děti s neznámým častěji než děti mladší. V Česku je to $\frac{3}{4}$ případů dětí ve věku 15–16 let. [43]

2.5.2 DataReportal.com

Letošní statistika, kterou web DataReportal.com zveřejnil v lednu 2022 (Digital 2022 Global Overview), se stejně tak jako předchozí statistiky zaměřuje na uživatele ve věku 16–64 let. Report obsahuje informace o velkém rozmachu YouTube, Instagramu a TikToku. Toto je pravděpodobně možné přisoudit dlouhodobému vlivu pandemie COVID-19. [50]

Statistika ukazuje, že celosvětový průměr stráveného času denně na internetu je 6 hodin a 58 minut. Podle výsledků by se dalo stanovit, že čím mladší uživatelé jsou, tím déle času internetu věnují. Celosvětově dívky ve věku 16–24 let jsou v průměru na internetu přes osm a čtvrt hodiny, chlapci necelých osm hodin. Na sociálních sítích uživatelé tzv. surfují v průměru 2 hodiny a 27 minut. [50]

Podle DataReportal.com uživatelé ve věku 16–64 let nejčastěji přistupují na internet přes mobilní telefon, laptop nebo stolní počítač. Podle dostupných zdrojů se jedná o 92,1 % přístupů přes mobilní telefon, přes 71,1 % pomocí laptopu nebo stolního počítače. Zbývající procenta jsou návštěvy webu přes tablet a další zařízení. [50]

Nejčastěji jsou stránky a aplikace navštěvovány za účelem komunikace, sociálního propojení, vyhledávání informací, nákupů nebo pro potřeby map. [50]

Pro uživatele internetu od 16 do 64 let se ukazuje, že v průměru jedna třetina (33,8 %) z nich má obavy o zneužití jejich osobních dat. Pokud se pak zaměříme na nejmladší skupinu, tedy uživatele ve věku 16–24 let, mají dívky v tomto věku obavy v 36,1 % a chlapci v 31,7 %. Ve všech věkových kategoriích se ukazuje, že muži mají menší obavy o zneužití jejich osobních dat než ženy. [50]

Při bližším zaměření přímo na sociální sítě můžeme pozorovat průměrný čas 2 hodiny a 27 minut, přičemž toto číslo je při každém reportu o něco málo větší než v tom předcházejícím. Dívky ve věku 16–24 let na sociálních sítích jsou v průměru o půl hodiny déle než chlapci, tedy 3 hodiny a 13 minut. [50]

Nejčastějšími důvody, proč uživatelé navštěvují sociální sítě jsou: zůstat v kontaktu s kamarády a rodinou, vyplnění volného času, čtení novinek nebo hledání obsahu (pravděpodobně recepty, motivace apod.). [50]

Mezi nejčastěji používané sociální sítě patří Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, WeChat nebo TikTok. Jako nejoblíbenější sociální síť ve věku 16–24 let DataReportal.com označuje Instagram. [50]

Průměrný čas používání mobilního telefonu je uveden 4 hodiny 48 minut, což je méně než průměr stráveného času na internetu, ale současně více než je průměr, který trávíme na sociálních sítích. Existuje tedy předpoklad, že mobilní telefon nepoužíváme pouze pro procházení sociálních sítí, ale také pro další činnosti, které mohou a nemusejí být společné s internetem. Zde se jedná například o hraní her, zábavu nebo aplikace spojené s fotografiemi a videi. [50]

2.6 Budoucnost sociálních sítí

Vznik a vývoj sociálních sítí je do jisté míry ovlivněn situací, ve které se nacházíme. Obecně se ale snaží o totéž, a to zaujmout nás, co nejčastěji přilákat a udržet co nejdéle. Je možné tedy předpokládat, že stejně tak, jako vznikaly nové sociální sítě do dnešní doby, budou v budoucnu vznikat další nové a podle aktuálních trendů zaměřené sociální sítě.

V Průvodci po sociálních sítích je uvedena informace, že: „*umělá inteligence, automatizace a personalizace obsahu je budoucnost sociálních sítí*“. [25, s. 15]

V současnosti například nad budoucností služeb Facebook a Instagram v Evropě je poměrně velký otazník. Americká společnost Meta Platforms, pod kterou obě tyto sociální sítě spadají, totiž přenáší data uživatelů do USA, což je v rozporu s aktuálně platným nařízením o ochraně osobních údajů, GDPR. [51]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Cílem praktické části diplomové práce je vytvořit výzkum mezi žáky středních škol, ve kterém bude zjišťováno, jak tráví svůj volný čas. Důraz bude kladen na zaměření se na online svět, tedy internet a zejména pak na sociální sítě.

V rámci výzkumu bude pracováno s výzkumným problémem, kterým je zmapovat obvyklé chování, bezpečnost a návyky dostupného výběru respondentů ve volném čase. Následovat bude porovnání zjištěných informací s mezinárodním a celosvětovým standardem. Zjištěné výsledky budou sloužit jako podklad pro pedagogický závěr v praxi.

Pro výzkum byl zvolen kvantitativní výzkumný nástroj, a to dotazník. Jako výhody je možné uvést jeho rychlost, praktičnost, možnost využít statistické analýzy na získaná data. Také je výhodou jeho opakovatelnost, která bude částečně využita v porovnání s již existujícím průzkumem EUKO.

Pro výzkum bylo stanoveno několik hypotéz, které vycházejí ze zjištěných informací uvedených v kapitole 2.5 Existující průzkum a statistika. Hypotézy jsou následující:

- Hypotéza 1: Nejvíce využívaná sociální síť u žáků středních škol je Instagram.
- Hypotéza 2: Žáci středních škol tráví více volného času online než offline aktivitami.
- Hypotéza 3: Žáci středních škol jsou na sociálních sítích v průměru více než 2,5 hodiny denně.
- Hypotéza 4: Téměř pětina žáků středních škol se za poslední rok setkala s projevem kyberšikany.
- Hypotéza 5: Žáci středních škol přes sociální sítě komunikují nejen s osobami, které znají osobně.

3.1 Příprava

Dotazníkové šetření bylo vytvořeno tak, aby bylo možné po vyhodnocení stanovené hypotézy potvrdit či vyvrátit. Kromě těchto otázek byly respondentům položeny další otázky, které budou sloužit jako podklad pro porovnání s již existujícími daty. Několik vlastních otázek bylo do dotazníku přidáno, jelikož úzce s tímto tématem souvisí.

Příprava dotazníkového šetření vychází z rozboru již existujících statistik a výzkumů tak, aby otázky, které budou respondentům pokládány, byly co nejvíce shodné s původními daty. Z průzkumu EUKO je možné otázky z větší části volně přeložit. Na rozdíl pak od statistiky

DataReportal.com, kde jsou reportovaná data pouze předkládána čtenářům bez podrobnějších informací a komentářů, zde proto není formulace jednotlivých otázek závislá na původním zdroji.

3.2 Zpracování

Prvních několik otázek obsahuje dotazy na základní informace o respondentech, tedy jejich pohlaví, věk, typ střední školy a ročník. Tyto otázky jsou součástí proto, aby bylo možné respondenty v případě irelevantnosti jejich zapojení do tohoto výzkumu dodatečně vyfiltrovat. Dále také proto, aby je bylo možné v případě potřeby využít pro zpracování statistické analýzy.

Byl vytvořen online dotazník (viz Příloha P I) pomocí Google Formulářů. Tato platforma umožňuje rozsáhlé uživatelské nastavení. Byla zvolena z důvodu, že původně zamýšlený Microsoft Forms obsahoval chybu, kdy nebylo možné nastavit u otázek variantu odpovědi „Jiná“, kterou bylo zamýšleno v několika otázkách použít. Google Formuláře umožňují zkrácení URL viz <https://forms.gle/3v3u1HVeDWgNqkpz5>, přes tento odkaz byl dotazník primárně šířen. Druhá varianta odkazu byla prostřednictvím služby Bitly, jenž umožňuje zkrácení URL a nastavení vlastní části odkazu pro jednodušší zapamatování a zápis – <https://bit.ly/DP-Volny-cas>. Tento odkaz byl zařazen až ve druhé polovině sběru dotazníků. Vznikl na základě dotazu o zjednodušení odkazu, aby bylo možné dotazníky jednodušeji vyplnit se žáky v rámci výuky. Původně byla tato možnost z důvodu blokování Bitly na univerzitní eduroam síti zamítnuta, nakonec byl ale odkaz na základě žádosti vytvořen.

Prostřednictvím e-mailu byli osloveni ředitelé a ředitelky středních odborných škol, středních odborných učilišť a gymnázií v České republice. Celkově se jednalo o oslovení ředitelů 35 škol. Výběr škol byl náhodný, kontrolována byla pouze skutečnost, aby se jednalo o gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště. Došlo k vygenerování škol na webové stránce <https://www.seznamskol.eu/>, odtud přes stránky školy byly zjištěny e-mailové adresy na ředitele a následně byly e-maily (viz Příloha P II) ze školního účtu ředitelům rozeslány.

Odkaz byl dále šířen prostřednictvím sociálních sítí – Instagram a Facebook, kdy na Facebooku byl odkaz sdílen navíc do 3 skupin týkajících se vyplňování dotazníků. Získaná data je možné považovat za dobrovolné a anonymní.

3.2.1 Použité výzkumné prvky

Ze získaných dat od respondentů bude zjišťována závislost mezi různými proměnnými. Použit bude Pearsonův chí-kvadrát test, který je také známý jako test nezávislosti v kontingenční tabulce. Nulová hypotéza je tvrzení, že sledované veličiny X a Y jsou nezávislé, tedy že pokud nastane skutečnost určité varianty náhodné veličiny X neovlivňuje to, zda nastane daná varianta náhodné veličiny Y. V případě, kdy je nulová hypotéza zamítnuta, je přijatelné hovořit o možné závislosti mezi danými proměnnými. [52]

V rámci testu dojde ke srovnání četností pozorovaných, tedy četností získaných výzkumem a očekávaných, vypočtených za situace, kdy platí nulová hypotéza. Hladina významnosti testu (označována veličinou P) pro tento výzkum je stanovena na hodnotu $0,05$. Pokud v nějakém případě vyjde hodnota nižší než tato stanovená hladina významnosti, je možné nulovou hypotézu zamítnout. Hladina významnosti určuje pravděpodobnost, kdy dojde k dopuštění se chyby menší nebo rovné dané hodnotě. V opačném případě, a to, pokud nelze nulovou hypotézu zamítnout, nebude závislost zamítnuta. Tato skutečnost je dále v praxi interpretována jako nezávislost mezi proměnnými X a Y. [52]

V případě jednoho stupně volnosti je kritická hodnota $\chi^2(1) = 3,84, P = 0,05$, pro dva stupně volnosti je to $\chi^2(2) = 5,99, P = 0,05$, apod. [53] Pro vypočtení a získání těchto hodnot bude použita aplikace TIBCO Statistica², což je program umožňující statistické zpracování dat.

3.3 Interpretace výsledků výzkumu

Dotazník za časové období od 18.02.2022 do 31.03.2022 celkem vyplnilo 606 respondentů dostupného výběru. Před finálním vyhodnocením dat interpretovaných níže, byla data pročištěna tak, aby je tvořily relevantní odpovědi a respondenti. Spodní hranice věku respondentů byla stanovena na rozdíl jednoho roku od spodní hranice obvykle udávaného věku středoškoláků, který je vymezen na věk 15–19 let. [54] Horní hranice věku byla nastavena shovívavější, a to z důvodu, že dva respondenti, kteří uvedli věk 22 let současně

² Aplikaci je možné získat přes webovou stránku <https://www.statistica.pro/> – pro účely práce byla využita trial verze aplikace.

studují na středním odborném učilišti, který v rámci odpovědí nebyl velice častý. Věk respondentů, a tedy žáků střední školy, je v rozsahu 14–22 let.

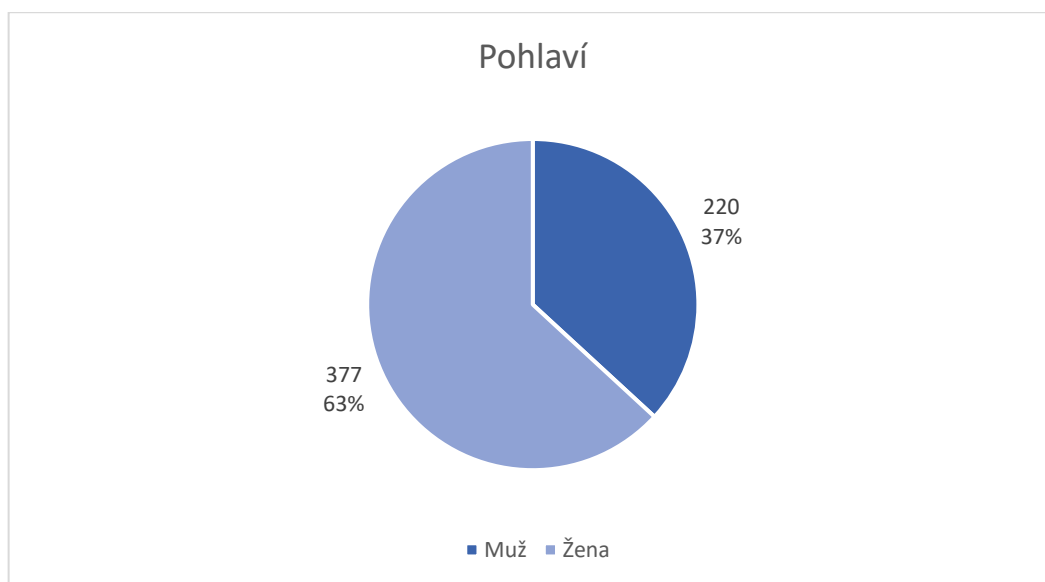
Finální datová sada obsahuje odpovědi od 597 respondentů. Odstraněno bylo celkem devět respondentů, jejichž věk se lišil od výše stanoveného věku 14–22 let.

Dva respondenti gymnázia uvedli věk 12 let, přičemž jeden z nich navíc uvedl, že studuje ve 4. ročníku a celkem pět respondentů uvedlo věk 13 let. Prvotní myšlenka byla tyto třináctileté respondenty v datové sadě ponechat, ale jelikož jeden z nich v otevřené otázce na konci jedné odpovědi připsal informaci, že „u předchozí otázky nešla dát možnost: 2. ročník osmiletého gymnázia“, byly také odpovědi respondentů ve věku 13 let ze statistiky smazány. Je pravděpodobné, že se ve všech těchto případech jedná o žáky nižšího gymnázia.

Respondent, jenž uvedl věk 25 let a 4. ročník SŠ, byl vzhledem k pouze jednomu výskytu tohoto věku taktéž odstraněn a hraniční věk byl nastaven na 22 let.

Respondent, který uvedl věk 70 let a 2. ročník SŠ, byl také ze statistik smazán. Pro zajímavost ale v otázce na používané zařízení uvedl „půjčené tablety v domově důchodců“ a sociální sítě používá „jen tak pro radost, a sledování videí vnoučat“.

Otázka č. 1

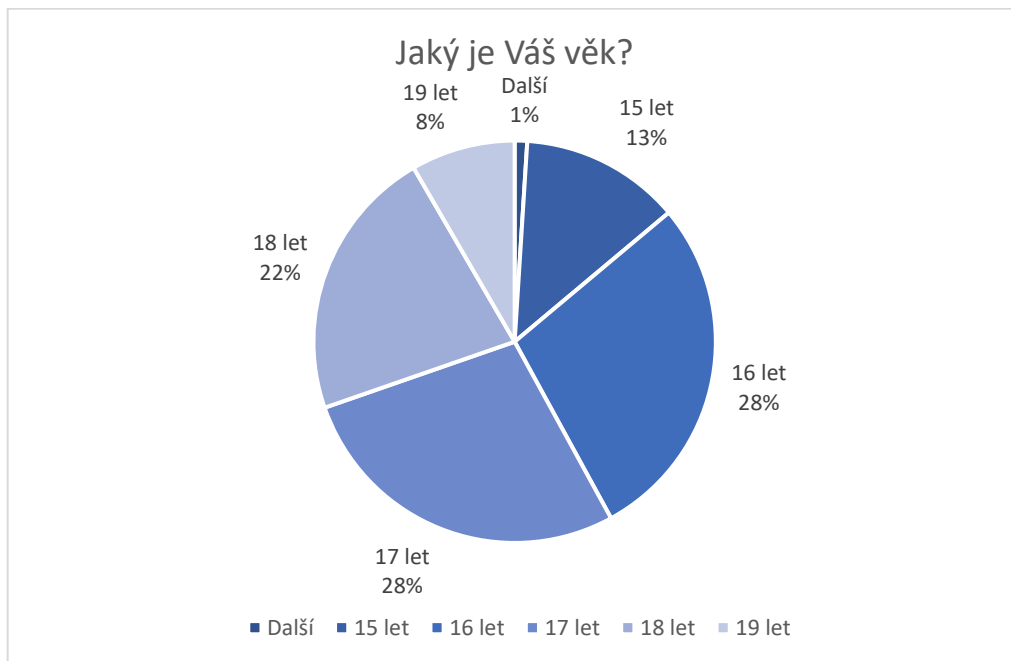

Graf 1. Pohlaví respondentů

Jak již bylo zmíněno výše, v prvních otázkách bylo zjišťováno pohlaví, věk, studovaná škola a ročník respondentů. To bylo z toho důvodu, aby vznikla možnost nerelevantní respondenty z výzkumu vymazat.

Současně je díky těmto základním informacím možné použít určité statistické metody na těchto datech. Z celkového počtu 597 respondentů bylo celkem 377, tedy 63 % žen a dále 220 respondentů mužů, což odpovídá 37 %.

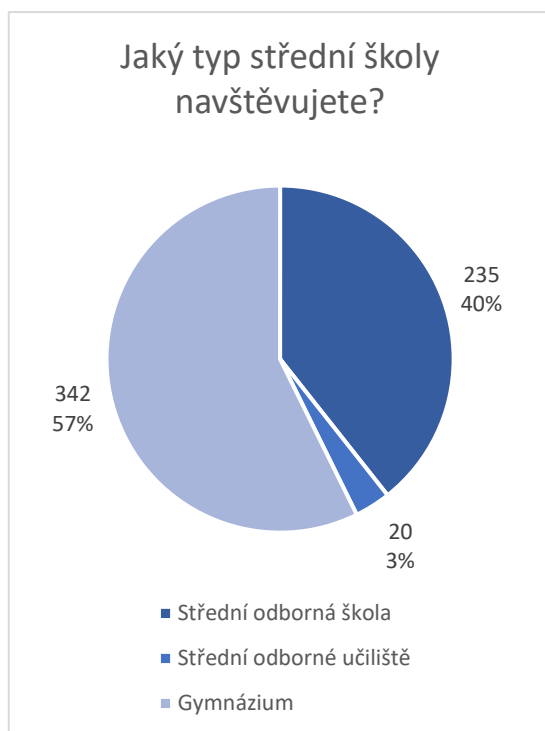
Otázka č. 2

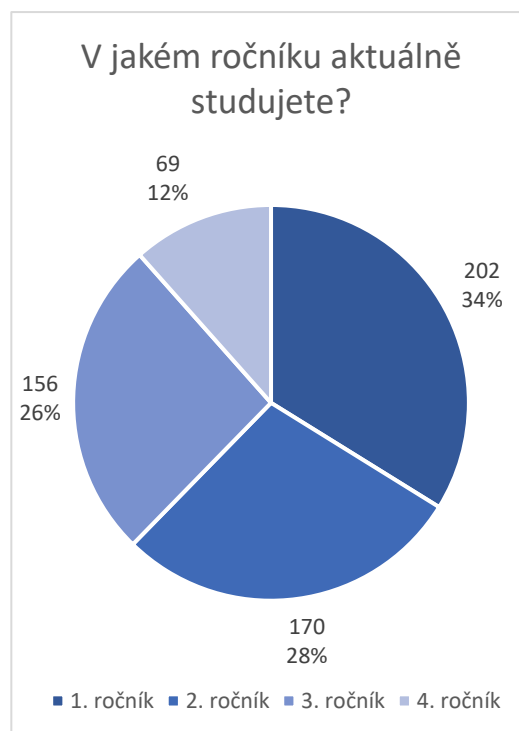
Graf 2. Věk respondentů

Udávaný věk respondentů se po pročištění pohyboval od 14 do 22 let. Věk respondentů byl jedním z klíčových faktorů, dle kterého bylo nakonec celkem 9 respondentů z datové sady smazáno. Ve věku 14 let je jeden respondent, věk 20 let uvedli tři respondenti a u věku 22 let jsou to respondenti dva. Těchto dohromady šest respondentů bylo v Grafu 2 sjednoceno do odpovědi další, dohromady tvoří jedno procento respondentů. Největší zastoupení, tedy desítky či stovka respondentů, byla ve výše zmíněném obvyklém věku středoškoláků.

Otázka č. 3 a otázka č. 4

Graf 3. Typ střední školy

Graf 4. Ročník respondentů

Plná znění odpovědí pro jednotlivé ročníky v Grafu 4 výše:

- **1. ročník** (SOŠ, SOU, čtyřleté gymnázium), 5. ročník osmileté gymnázium, 3. ročník šestileté gymnázium
- **2. ročník** (SOŠ, SOU, čtyřleté gymnázium), 6. ročník osmileté gymnázium, 4. ročník šestileté gymnázium
- **3. ročník** (SOŠ, SOU, čtyřleté gymnázium), 7. ročník osmileté gymnázium, 5. ročník šestileté gymnázium
- **4. ročník** (SOŠ, čtyřleté gymnázium), 8. ročník osmileté gymnázium, 6. ročník šestileté gymnázium

Pro zjištění bližších informací o respondentech, a také pro účely následného vyhodnocení statistickými metodami, byla v dotazníku otázka na typ střední školy a ročník. Současně se jednalo o pokus těmito otázkami upozornit respondenta, aby se zamyslel, zda do některého z kritérií opravdu spadá a má cenu pokračovat v dalších otázkách. Ani tato myšlenka ve výsledku ale nebyla dostatečná, jak již bylo zmíněno, v další otázce jeden z respondentů do odpovědi připsal informaci, že v předchozí otázce nebyla možnost zvolit 2. ročník osmiletého gymnázia.

Více než polovina respondentů uvedla, že studují na gymnáziu. 20 respondentů zvolilo možnost Střední odborné učiliště. Co se týká ročníků, tak nejvíce respondentů – 34 % uvedlo první ročník, téměř třetina pak druhý a další necelá třetina ročník třetí. Zbývající část, tedy 12 % respondentů jsou žáky čtvrtého ročníku. Rozložení respondentů mezi ročníky není zcela rovnoměrné, ale pro každý je několik desítek zástupců.

Otázka č. 5

Pro rozdělení aktivit, kterým se ve volném čase respondenti věnují, bylo použito rozdělení od Jany Poddané, zmíněné v kapitole 1.5 Volnočasové aktivity žáků v dnešní době. Jedná se o dělení volnočasových aktivit na aktivní, pasivní, sociální a tvořivé. Toto dělení bylo zvoleno z důvodu aktuálnosti a jednoduchosti daného dělení.

Kromě možností, které byly vyjmenovány pro jednotlivé oblasti v teoretické části, bylo nutné z otevřené otázky zařadit ještě několik aktivit, a to:

- **aktivní** – procházky, výlety, cvičení, kultura, pobyt v přírodě, venčení psa, agility, kynologie, turistika, cestování, rybaření, houbaření, jízda na motorce, jízda tramvají, hasičský sport, nakupování, jízda na koloběžce,
- **pasivní** – mobil, poslech hudby, sociální sítě, sledování videí, relaxace, sauna, spánek, práce na počítači, nic,
- **sociální** – skaut, hraní karet, vytváření zábavných programů pro děti, mládežnické parlamenty, vedení oddílu pro děti,
- **tvořivé** – focení, vaření, pečení, kreslení, malování, divadelní kroužek, tvorba videí, pletení, háčkování, vyšívání, puzzle, programování, stavění z lega, renovace motocyklů, uklízení, návrhářství, práce na zahradě, akvaristika, teraristika, včelařství, make-up, organizace festivalů, novinářství, sudoku, editace videí, umění, péče o zvířata.

Dále byla navíc přidána kategorie **Práce a vzdělání**, pod které byly řazeny odpovědi jako: brigáda, práce, dobrovolnictví, samostudium, investice a akciové trhy, škola a příprava do školy, práce s Linuxem, moderní technologie, učení cizích jazyků, historie české železnice a dějiny, přírodní vědy.

Tabulka 1. Rozdělení volnočasových aktivit

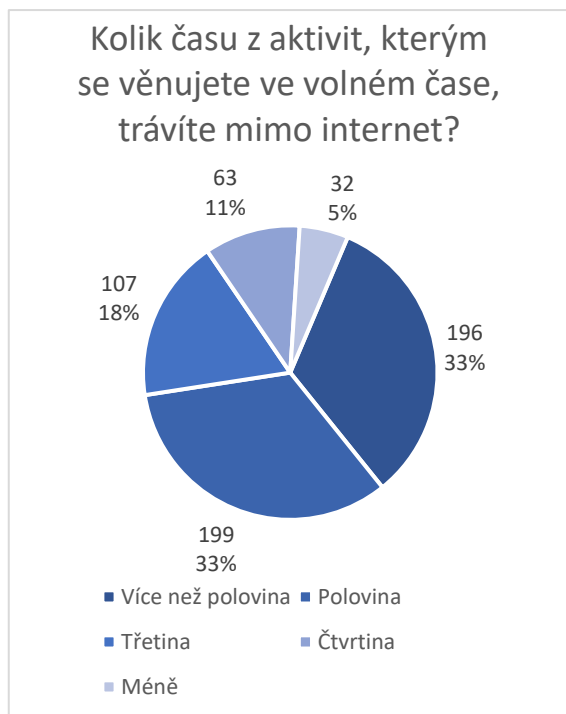
Aktivní	Pasivní	Sociální	Tvořivé	Práce a vzdělání
432	231	173	222	94
73 %	39 %	29 %	38 %	16 %

Dva respondenti nenapsali k otevřené otázce „Jakým aktivitám se věnujete ve svém volném čase?“ žádný text, pouze tečku. Tři respondenti uvedli, že na volnočasové aktivity „není čas“, jeden respondent odpověděl „tak různě“, další uvedl „žádné“. Irelevantních odpovědí po rozdělení do oblastí bylo sedm, relativní četnosti jsou proto počítány pro 590 respondentů.

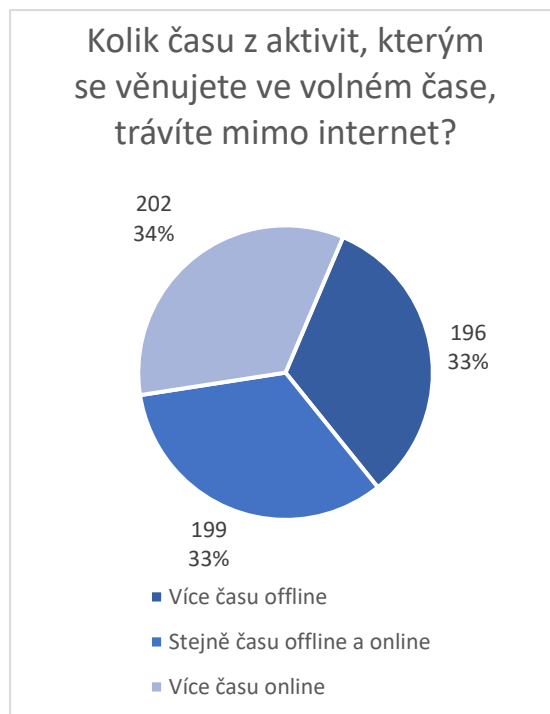
Tři respondenti odpověděli tak rozsáhle a uvedli tolik svých volnočasových aktivit, že jejich seznam aktivit byl postupně rozdělen do všech výše zmíněných oblastí. Celkem 30 respondentů pak uvedlo aktivity, které spadají právě do čtyř oblastí. Rozdělení odpovědí do tří oblastí volnočasových aktivit proběhlo u 124 respondentů, dvě oblasti pak u 212 respondentů a alespoň jednu oblast naplnilo zbývajících 221 respondentů.

Pozitivní zjištění je, že na výsledku získaných dat je možné vidět, že stále převažuje aktivní oblast volnočasových aktivit se svými 73 %. Následuje ale pasivní oblast s 39 % a tvořivá oblast s 38 %.

Otázka č. 6

Graf 5. Čas mimo internet

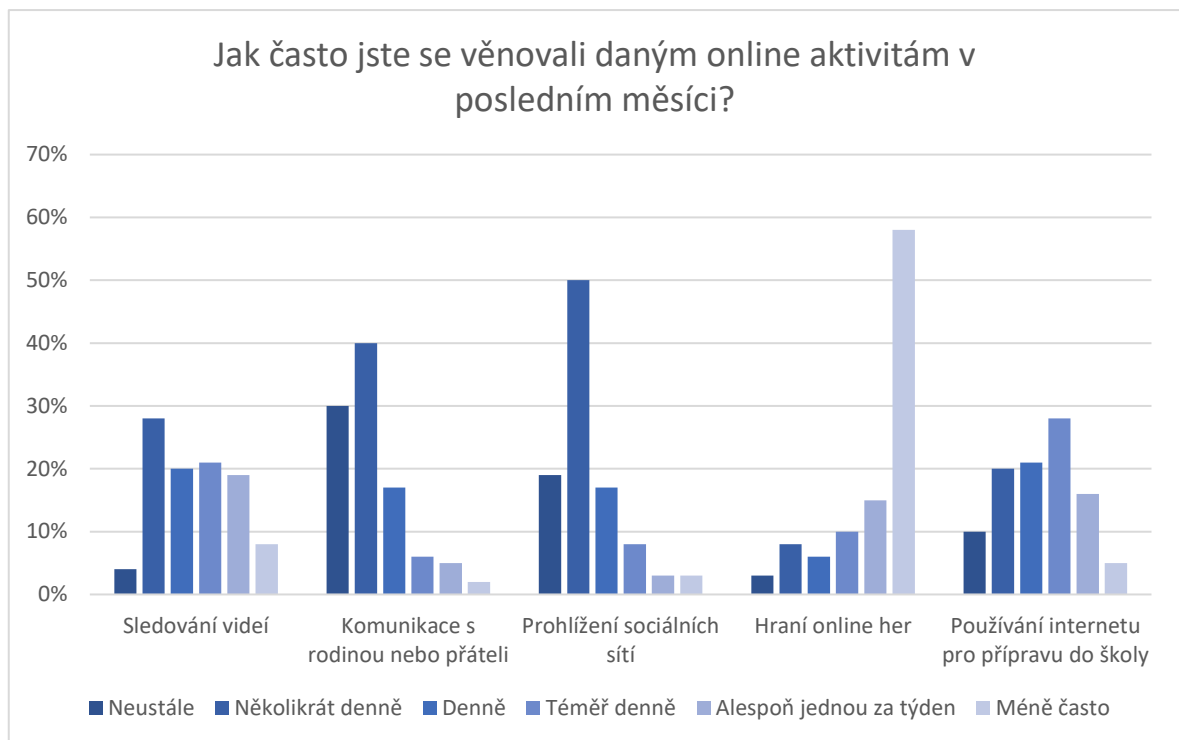
Graf 6. Čas online a offline

Další uzavřená otázka se týkala času, který respondenti tráví mimo internet. Dostupné byly možnosti: více než polovina, polovina, třetina, čtvrtina a méně. Odpovědi, které byly menší než polovina, to znamená třetina (107 respondentů), čtvrtina (63 respondentů) a méně (32 respondentů), byly pro přehlednost ještě sjednoceny do jedné kategorie – respondenti tráví větší část volného času online. Po této úpravě vznikl Graf 6, na kterém je patrné téměř pravidelné rozdělení koláčového grafu znázorňující poměr offline a online času.

Třetina respondentů, přesněji 33 %, odpověděla, že tráví více času offline, tedy mimo internet. Druhá třetina respondentů odhaduje, že tráví stejně času online a offline aktivitami. Zbývající část, tedy 34 % respondentů uvádí, že se více ve volném čase věnuje online aktivitám.

Celkově je možné tento výsledek prezentovat jako poměrně příznivé zjištění, jelikož by se v dnešní době mohlo zdát, že mladá generace svůj volný čas zpravidla tráví na internetu a bude výrazně převažovat online čas. Minimálně pro respondenty, kteří se zúčastnili tohoto výzkumu platí, že tomuto tvrzení odpovídá pouze každý třetí z nich. Samozřejmě ale tyto odpovědi nemusejí být zcela přesné a někteří respondenti mohli mít potřebu se ukázat v lepším světle.

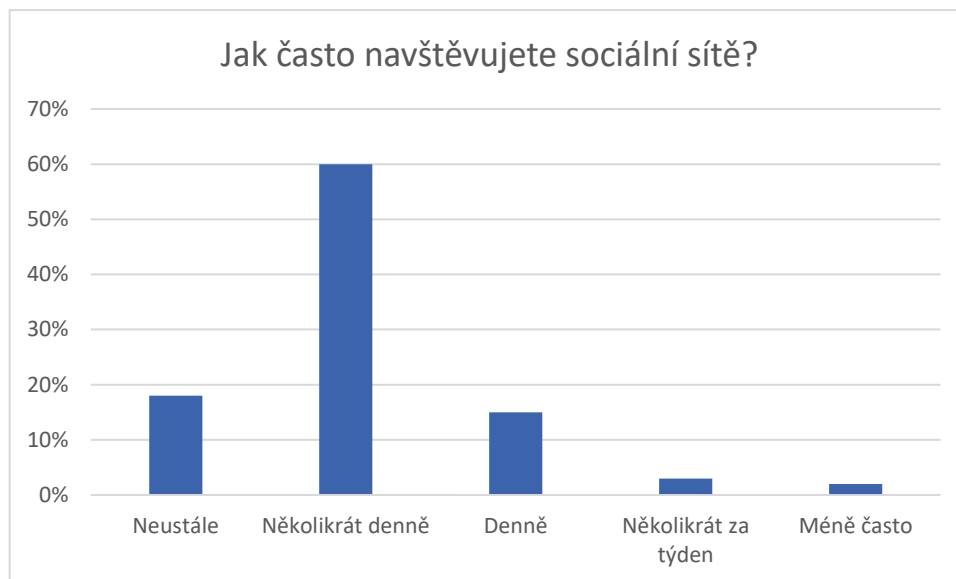
Otázka č. 7

Graf 7. Vybrané online aktivity

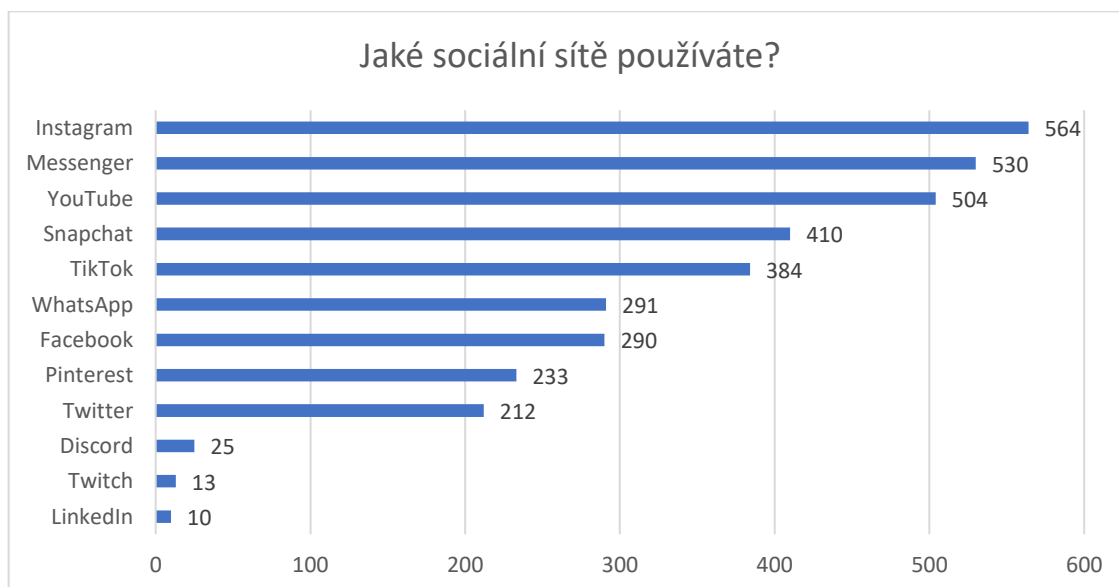
Mřížka výběru možností byla použita v otázce: „Jak často jste se věnovali daným online aktivitám v posledním měsíci?“. Respondenti měli na výběr ze škály odpovědí, zda se dané aktivitě věnují neustále až po méně často než jednou týdně. Tyto otázky a možnosti vycházejí z průzkumu EUKO tak, aby bylo možné společně tato data následně porovnat. Průzkum EUKO se následně ve svém vyhodnocení zaměřil pouze na odpovědi denně nebo téměř denně, několikrát denně a neustále.

Dohromady 70 % respondentů zvolilo možnost neustále nebo několikrát denně pro aktivitu, kterou je online komunikace s rodinou nebo přáteli. Polovina respondentů označila prohlížení sociálních sítí jako aktivitu, které se věnují několikrát denně. Naopak odpověď méně často, než jednou za týden zvolilo 57 % respondentů pro hraní online her.

Otázka č. 8

Graf 8. Četnost navštěvování sociálních sítí

Ačkoliv se odpovědi u jednotlivých respondentů často lišily, výsledek pro tuto otázku je poměrně podobný odpovědím z předchozí otázky. Rozdíl je možné přisoudit skutečnosti, že v předchozí otázce bylo časové ohraničení posledního měsíce a v této otázce mohli respondenti brát v úvahu jakýkoli časový úsek. Dokonce 10% rozdíl je vidět v odpovědi navštěvování či prohlížení sociálních sítí několikrát denně, kdy v předchozí otázce byla tato možnost zvolena 50 % respondentů, zde je to již 60 %.

Otázka č. 9

Graf 9. Nejčastěji využívané sociální sítě

Jako nejčastěji využívanou aplikaci respondenti uvedli Instagram. Celkem 564 z celkového počtu 597 respondentů, to znamená 93 % respondentů, sociální síť Instagram používá.

Další často využívané sociální sítě jsou Facebook Messenger (87 %) a YouTube (83 %). Současně více než polovina respondentů zvolila sociální síť Snapchat (68 %) a TikTok (63 %). Nejméně používanou sociální sítí z možností, které měli respondenti k výběru, je LinkedIn, který zmínilo pouze 10 respondentů.

Respondent mohl vybrat jednu nebo více odpovědí. Velká část z nich využila možnost jiné, kde bylo možné dopsat další jimi používané sociální sítě. Nejvíce zmiňovanou sociální sítí mimo původně nabízených byl Discord, který zmínilo 25 respondentů. Druhou pak byl Twitch, na který si vzpomnělo 13 respondentů. Méně než 10krát, ale současně více než jednou byla zmíněna například sociální síť Wattpad, Skype, Telegram, Apple Music, Spotify, Reddit, Vlive nebo Weverse.

Byl zjišťován také průměr počtu sociálních sítí na respondenta, kde vychází hodnota, že každý respondent v průměru používá, respektive uvedl, 6 sociálních sítí. Jeden respondent vypsál dokonce 12 sociálních sítí, dva respondenti pak označili, že používají pouze jednu sociální síť, a to Instagram.

Otázka č. 10 a otázka č. 11

Tabulka 2. Čas na internetu a sociálních sítích

	Průměr	Minimum	Maximum
Internet	3:32h	0:01h	18:30h
Sociální síť	2:48h	0:01h	15:00h

Jelikož se jednalo o otevřené otázky „Kolik minut denně v průměru trávíte na internetu? Průměrný čas za pracovní týden a za víkend.“ a „Kolik minut denně v průměru trávíte na sociálních sítích? Průměrný čas za pracovní týden a za víkend.“, mohli respondenti odpovídat dle vlastního uvážení. Někteří využili možnosti napsat hodiny místo minut, tato informace byla následně při zpracování dat převedena na minuty. Jiní udali časové rozmezí, například 2–3 hodiny, taková informace byla zprůměrována a je vždy počítáno s tímto průměrem. Další skupina respondentů zvolila text a místo hodin či minut napsala „Nevím“ a „Hodně“. Jeden respondent uvedl na otázku: „Kolik minut denně trávíte na internetu?“ odpověď „28h 35min“, druhý respondent uvedl „28h“, což je zajisté nesmysl.

Na otázku času stráveného na internetu textovou nebo nesmyslnou odpověď využili respondenti ve 28 případech, pro sociální sítě jich bylo méně, a to 18 odpovědí „Nevím“ nebo „Hodně“. Průměr je počítán pro 569 respondentů u času týkající se internetu a 579 respondentů u odpovědi na sociální sítě, právě tito respondenti uvedli hodnoty, se kterými bylo možné počítat.

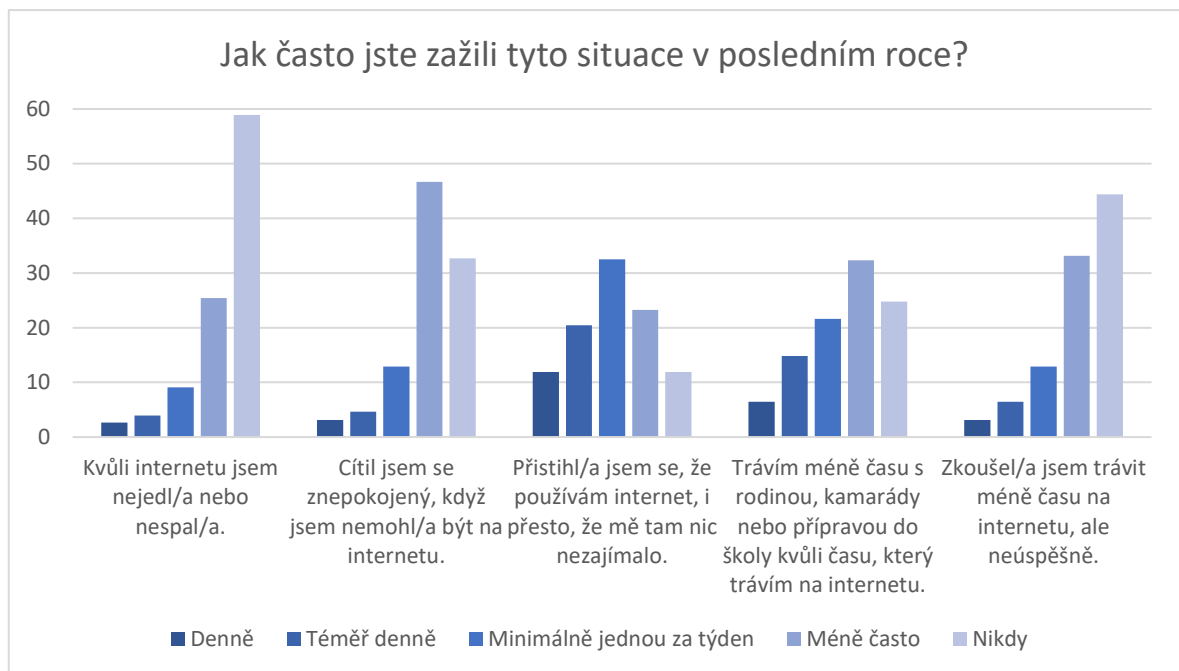
Průměrný čas na sociálních sítích respondentů je 2 hodiny 48 minut, čas na internetu je 3 hodiny 32 minut. Výsledný průměrný čas odpovídá předpokladu, že celkový čas na internetu by měl být větší než čas pouze na sociálních sítích. Ačkoliv průměrná data vycházejí adekvátně, mnoho respondentů mělo hodnotu času tráveného na internetu nižší než čas na sociálních sítích. Tato skutečnost i další limity výzkumu jsou zmíněny v kapitole 3.3.3 Limity výzkumu.

Tabulka 3. Pohlaví respondentů a čas na internetu

	Dívky	Chlapci
Internet	191 minut	246 minut
Sociální sítě	182 minut	146 minut

Z tabulky (Tab. 3) je patrné, že dívky tráví na sociálních sítích více času než chlapci. Na druhou stranu z dat vychází, že chlapci tráví více času na internetu, pravděpodobně mimo sociální sítě hrají počítačové hry, sledují videa a podobně.

Otázka č. 12

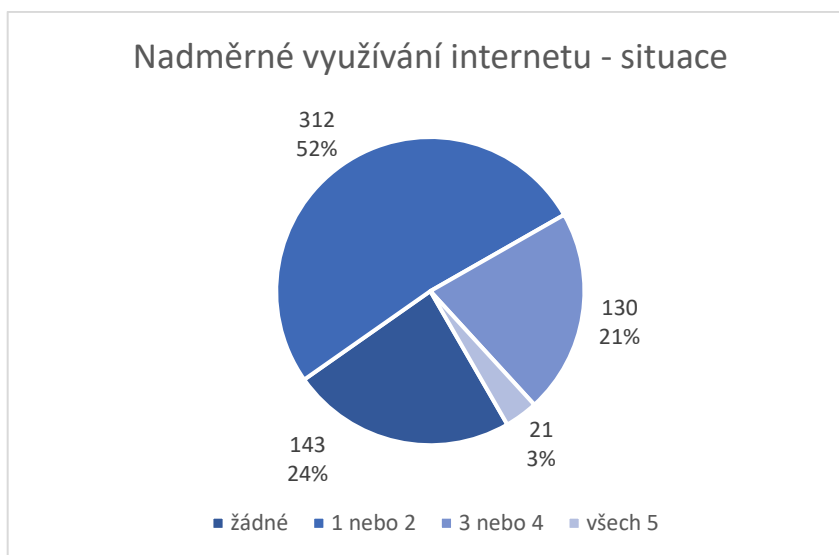
Graf 10. Nadměrné využívání internetu

Nejčastěji se respondenti, a to ve 12 % případů denně a ve 21 % případů téměř denně, přistihnou, že používají internet, i přesto, že je tam nic nezajímá. Jednoduše tzv. scrollují internetem nebo sociálními sítěmi a konzumují obsah, který jim je nabízen.

Za poslední rok minimálně jednou za týden nebo častěji zanedbávalo spánek nebo stravování 15 % respondentů. 21 % respondentů se za poslední rok cítilo minimálně jednou za týden znepokojeno, když nemohli být na internetu. Více než polovina, dokonce 65 % respondentů, se za poslední rok alespoň jednou týdně přistihlo, že používají internet, i přesto, že je obsah nezajímá. Méně času za poslední rok (minimálně jednou týdně či častěji) trávilo kvůli internetu s rodinou, kamarády nebo přípravou do školy 43 % respondentů. Toto číslo je poměrně vysoké, jelikož tráví online čas na úkor času s rodinou nebo na úkor plnění povinností. Celkem 22 % respondentů za poslední rok přibližně alespoň jednou za týden neúspěšně zkusilo trávit méně času na internetu. Toto může souviset se závislostí a také s fenoménem dnešní doby, kterým je syndrom FOMO (viz kapitola 2.4.1 Závislost na internetu – netolismus).

Výše uvedené situace a jejich naplnění denně, téměř denně nebo minimálně jednou za týden by se mohly považovat za určité projevy závislosti, alespoň takto výsledky prezentuje průzkum EUKO. Zajímavé tedy bude porovnat odpovědi pro nadměrné využívání internetu a pocit jednotlivých respondentů ohledně závislosti na sociálních sítích. Obecně pojem

závislost zní vážněji, je proto možné předpokládat, že i přesto, že u této otázky respondent zvolil možnost denně, téměř denně či minimálně jednou za týden, tak nemá pocit, že je na internetu či sociálních sítích závislý. Druhá možnost, pokud se ukáže větší rozdíl, může být ta, že se jedná o závislost jedince na internetu, ne na sociálních sítích, která je zjišťována v otázce č. 14.

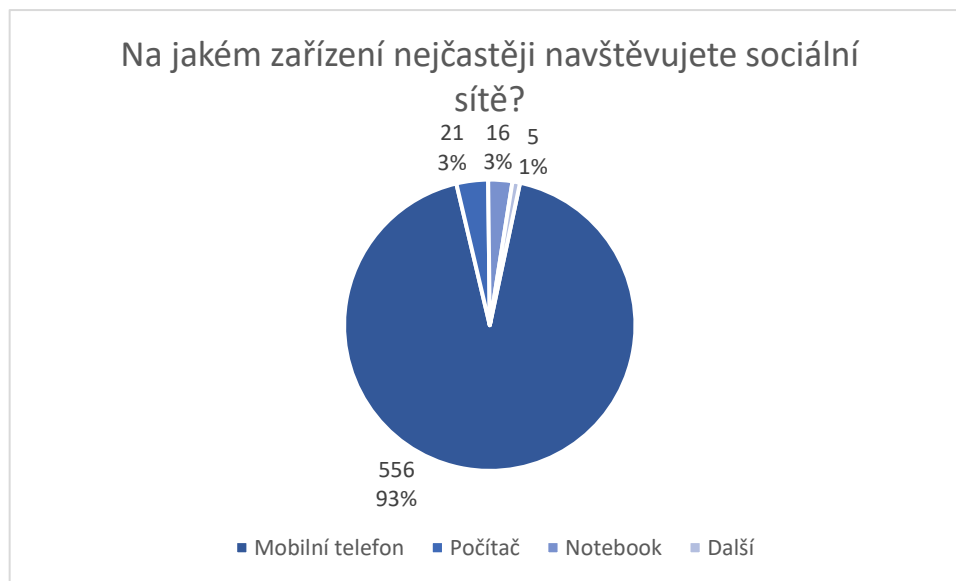

Graf 11. Nadměrné využívání internetu – situace

EUKO předpokládá, že splnění všech pěti situací s odpovědí denně, téměř denně nebo jednou za týden, může znamenat závislost. Pro Graf 11 byly použity odpovědi respondentů, jenž obsahují možnost denně, téměř denně nebo minimálně jednou za týden.

21 respondentů, tedy 3 %, se ztotožňuje se všemi pěti situacemi minimálně jednou týdně nebo častěji. Se třemi nebo čtyřmi situacemi se minimálně jednou týdně za poslední rok potýkalo 130 respondentů, což je 21 %. Nejčastěji, dokonce v 52 %, tedy více než polovina respondentů, se ztotožňuje s jednou nebo dvěma situacemi. Jako pozitivní je možné označit výsledek, kdy 24 % neboli 137 respondentů každou situaci za poslední rok označili možnostmi méně často než jednou za týden či nikdy. Z celkového počtu 597 respondentů pouze 18 za poslední rok nikdy žádnou z výše zmíněných situací nezažilo, na všechny situace odpověděli možnostmi nikdy.

Otázka č. 13

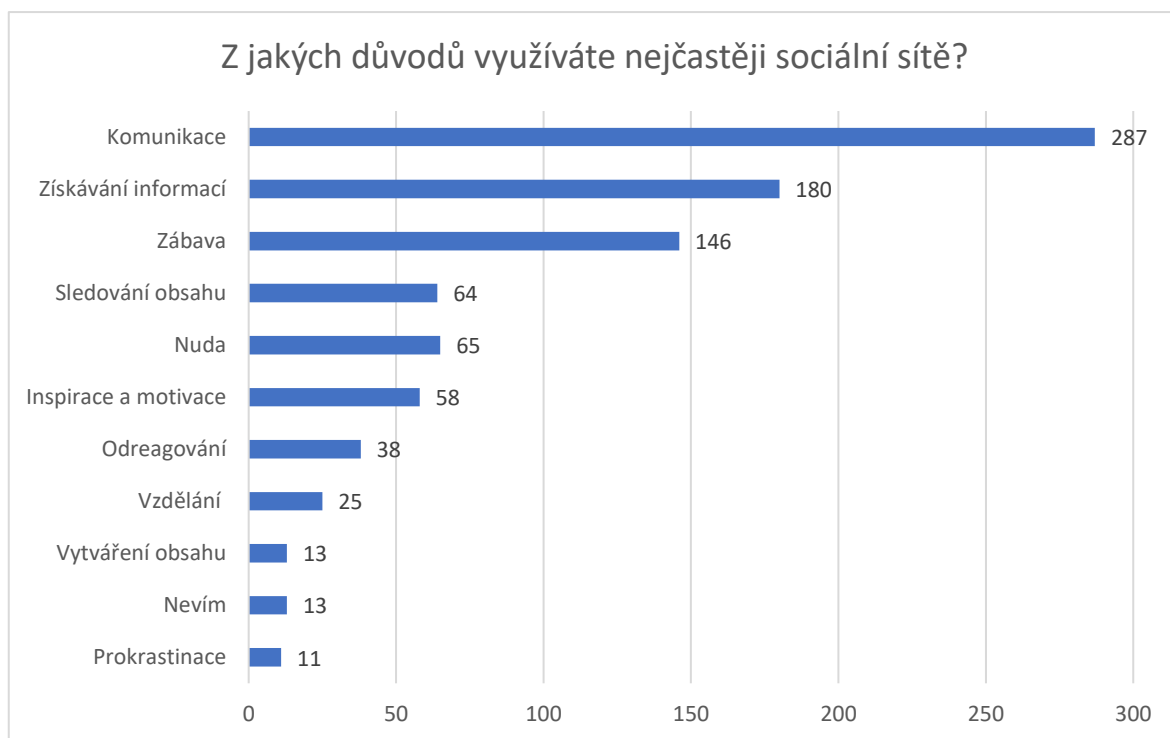

Graf 12. Nejčastěji používaná zařízení

Očekávané výsledky byly zjištěny u dostupného výběru respondentů, kdy 93 % z nich navštěvuje sociální síť přes mobilní telefon. Dohromady 6 %, tedy 36 z celkového počtu respondentů, pak přistupuje na sociální síť přes počítač nebo notebook. Jedno procento dohromady tvoří přístup přes tablet, který byl označen čtyřmi odpověďmi, dále PlayStation 4 či Smart Fridge, kdy každý byl zmíněn v jedné odpovědi.

Pokud sečteme počet jednotlivých odpovědí, vyjde číslo 598, což je o jednu jednotku více než byl uvedený počet relevantních respondentů. Tato skutečnost je z toho důvodu, že jeden respondent využil možnost napsat vlastní odpověď, že nejčastěji navštěvuje sociální síť přes mobil i počítač. Jeho odpověď byla proto promítnuta jak do odpovědi počítač, tak do odpovědi mobilní telefon.

Otázka č. 14

Graf 13. Důvod využívání sociálních sítí

Je možné spatřit souvislost mezi odpověďmi v otázce č. 7, kde respondenti odpovídali na to, zda se vybraným online aktivitám věnovali v posledním měsíci a Grafem 13. Zde se jednalo o otevřenou otázku, proto bylo nutné data rozčlenit podle odpovědí.

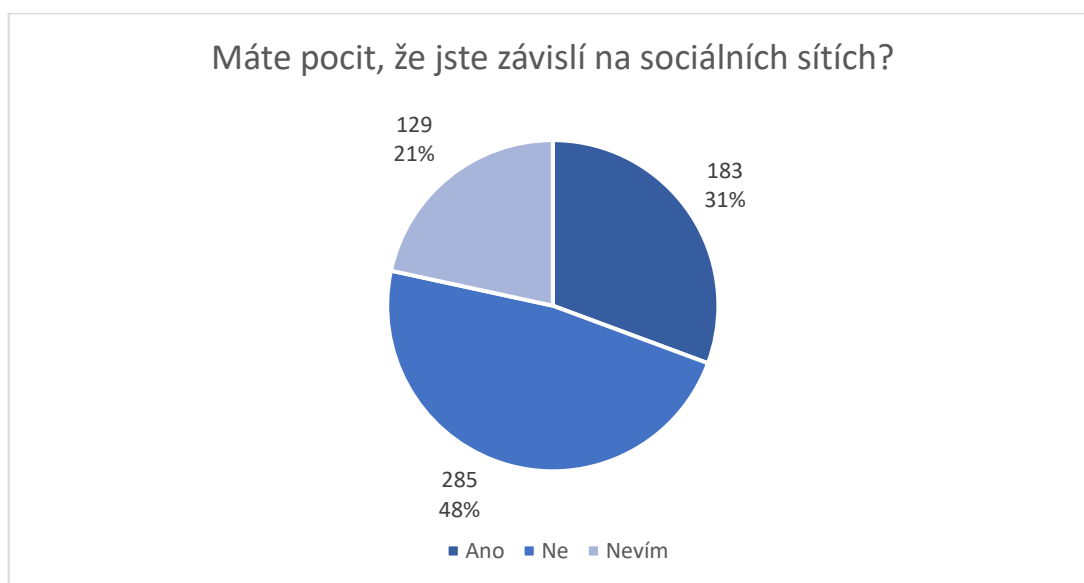
Téměř polovina respondentů zmínila **komunikaci**, a to jak s rodinou, tak s přáteli. Dále jsou sociální sítě u téměř 30 % respondentů využívány k **získávání informací**. Je zajímavé, že se propuknutí války na Ukrajině projevilo v odpovědích tím, že jedinci častěji zmiňovali vyhledání nových informací. Někteří přímo uvedli, že zjišťují, co se děje ve světě nebo přímo na Ukrajině.

Respondenti také sociální sítě používají pro **zábavu, sledování obsahu** (uvedli stalking, sledování příspěvků ostatních, „drby“, zájem o přehled života kamarádů, vědět, co dělají přátelé) nebo když se **nudí** a nemají co jiného na práci. Navíc na sociálních sítích hledají **inspiraci a motivaci**, například v oblasti receptů, cvičení nebo módy. Zvláště byly vyhodnoceny odpovědi, kde respondenti uvedli, že využívají sociální sítě pro **odreagování** (zahrnuty jsou zde i odpovědi související jako: forma relaxu, únik z reality nebo rozptýlení). Na sociálních sítích hledají také informace týkající se **vzdělání** (škola či samostudium).

Méně než 3 % respondentů uvedlo, že využívají sociální sítě k **vytváření obsahu**. Někteří také uvedli informaci, že sami **neví** (nebo odpověď neuvedli), z jakého důvodu sociální sítě využívají. Téma **prokrastinace**, které s online světem a sociálními sítěmi souvisí, uvedlo pouze 11 respondentů.

V grafu výše nejsou uvedeny velice málo zmíněné odpovědi, a to od dvou respondentů, že využívají sociální sítě k **navazování nových kontaktů** a jeden zmínil online **nakupování**.

Otázka č. 15

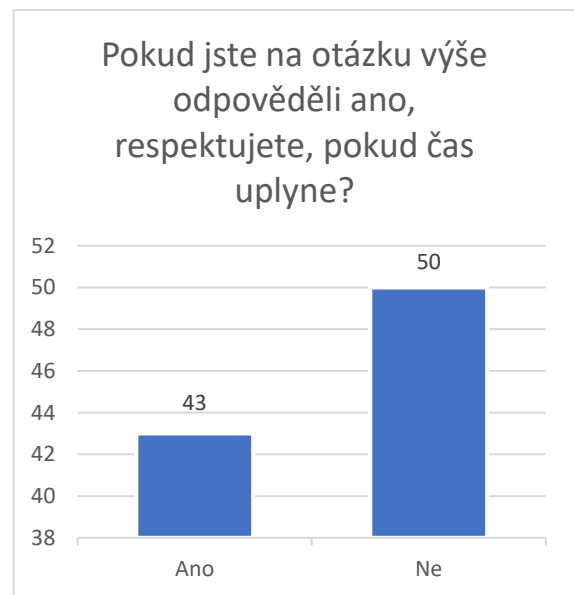
Graf 14. Závislost na sociálních sítích

Téměř polovina, 48 % respondentů uvádí, že nemají pocit, že by byli závislí na sociálních sítích. Na druhou stranu necelá třetina, přesněji 30 % respondentů, se cítí být závislá na sociálních sítích. Je tedy vidět zřejmý rozdíl v online závislosti zmíněné ve vyhodnocení otázky č. 11, kde všem kritériím, tedy pravděpodobné závislosti odpovídají 3 % respondentů a mezi pocitem středoškoláků. Výše uvedených pět kritérií pravděpodobně nepokrývá nebo zadané situace nemusí pokrývat dostatečnou škálu informací pro zjištění závislosti na internetu či sociálních sítích.

Otázka č. 16 a otázka č. 17

Graf 15. Časová omezení aplikací

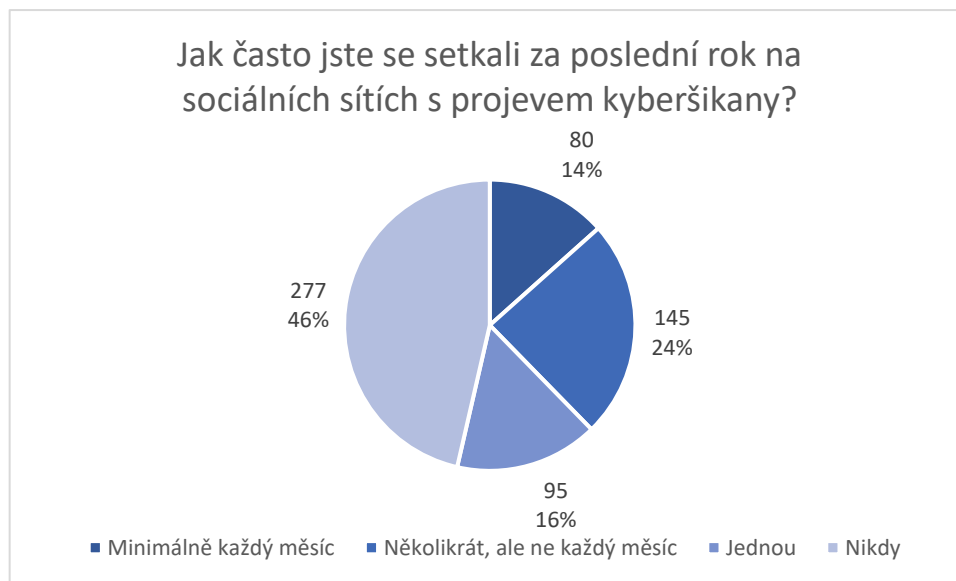

Graf 16. Respektování časového omezení

Dnešní technologie umožňují mnohé, například sledování a také omezení času, který na telefonu či jednotlivých aplikacích jedinec tráví. Například mobilní zařízení Apple mají tuto možnost pro uživatele ve výchozím nastavení. Dvě na sebe navazující otázky se týkaly používání této funkce a následovala nepovinná otázka zaměřující se na to, zda jedinci respektují, pokud čas pro jednotlivé aplikace uplyne.

Téměř stovka respondentů tuto funkci využívá. Následně ale méně než polovina z nich toto jimi nastavené omezení respektuje. Jedinci jsou tedy touto funkcí upozorněni, že v dané aplikaci strávili v daný den určitý čas, to je ale vše, aplikaci nezavřou, ale nadále aplikaci procházejí nebo používají.

Otázka č. 18

Graf 17. Kyberšikana

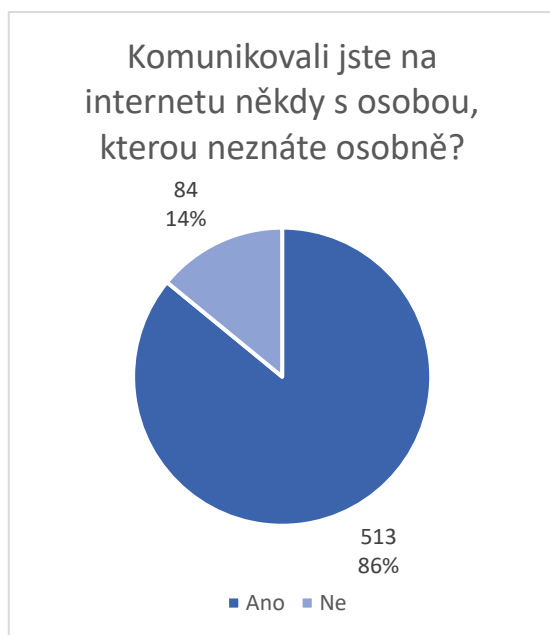
Alarmující je zjištění, že se více než polovina respondentů (54 %) alespoň jednou za poslední rok setkala s kyberšikanou. Jak bylo zmíněno v kapitole 2.4 Sociálně patologické jevy, internet a sociální sítě přinášejí různá rizika a kyberšikana je jedním z nich.

Je možné uvažovat variantu, že se jednalo o kyberšikanu, která nebyla mířena proti respondentům, pouze byli diváky nebo jinými účastníky. Pro potvrzení či vyvrácení tohoto tvrzení by muselo proběhnout další zjišťování informací, které v tomto výzkumu neproběhlo, jelikož není předmětem této práce.

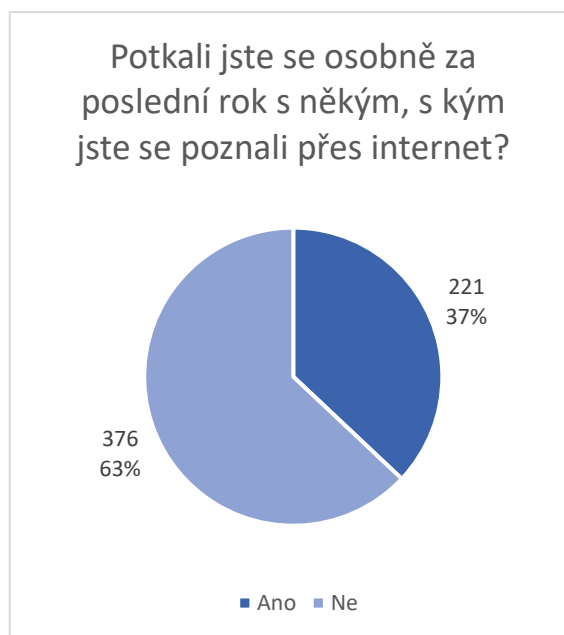
Před touto otázkou byla respondentům předložena následující informace, aby byli schopni rozlišit online obtěžování a kyberšikanu, jednalo se o text:

„Kyberšikana je úmyslné agresivní jednání, které je opakované, probíhá v online prostředí a mezi agresorem a obětí existuje mocenská nerovnováha. U online obtěžování se jedná o jednorázový útok, agresivita je nezáměrná nebo osoba, na kterou je agrese směřována, nevnímá situaci jako zraňující.“

Otázka č. 19 a otázka č. 20

Graf 18. Komunikace s cizí osobou

Graf 19. Setkání s cizí osobou

Být v kontaktu s osobami, které jedinec nezná osobně, je pro online svět (zejména v dnešní době) obvyklé. Stejně tak hovoří výsledky odpovědí od respondentů, kteří v 86 % uvedli, že již někdy komunikovali s osobou, kterou neznají osobně. Toto souvisí také se změnou socializace, kterou s sebou možnosti online světa přináší, téma již bylo zmíněno v kapitole 2.4.4 Další rizika.

14 % respondentů s cizí osobou na internetu nekomunikuje, je možné, že toto číslo by před vypuknutím pandemie COVID-19 bylo vyšší. V době izolací a restrikcí pro osobní kontakty s ostatními byla možnost navazovat nové kontakty velice omezená, proto se mohli jedinci uchýlit ke kontaktování cizích osob přes internet.

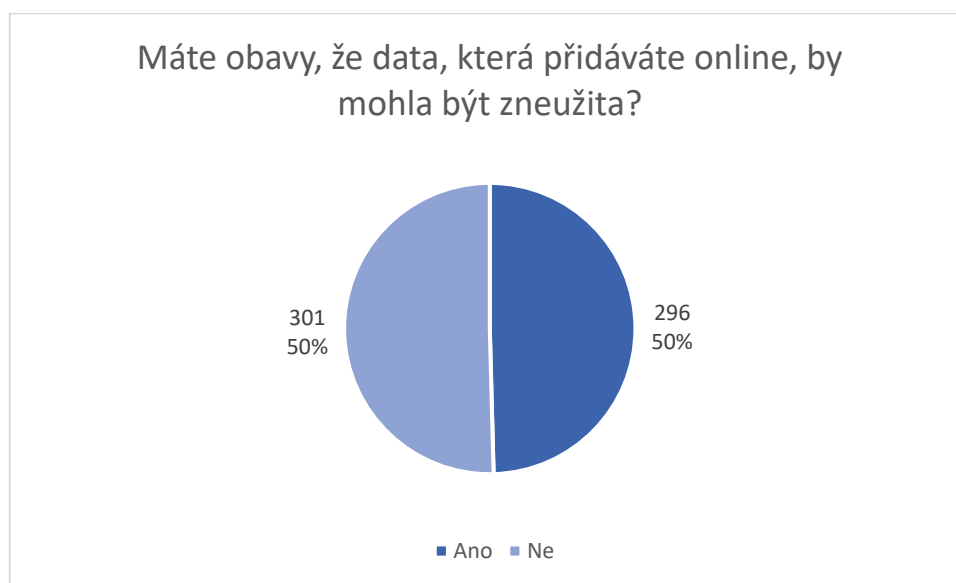
Následné setkání s osobou, se kterou se jedinec potkal online, je také poměrně časté. S tvrzením, zda se za poslední rok setkali osobně s někým, koho poznali přes internet, se ztotožňuje 221 osob, tedy více než třetina respondentů. Toto může být poměrně velkým rizikem, jelikož se v online světě skrývají různí predátoři a pokud se někdo domluví na osobní schůzce, může na místo setkání dorazit zcela jiná osoba, než jedinec očekává.

Otázka č. 21

Pro jednoho volnost, klid v duši, osvobození nebo přímo svoboda, pro druhého bolest, úzkost nebo „smrt“. Přesně tak, jak je pestrý život, je pestrá škála toho, jak respondenti odpovídali na otevřenou otázku, co by pro ně znamenalo zrušení profilů na sociálních sítích.

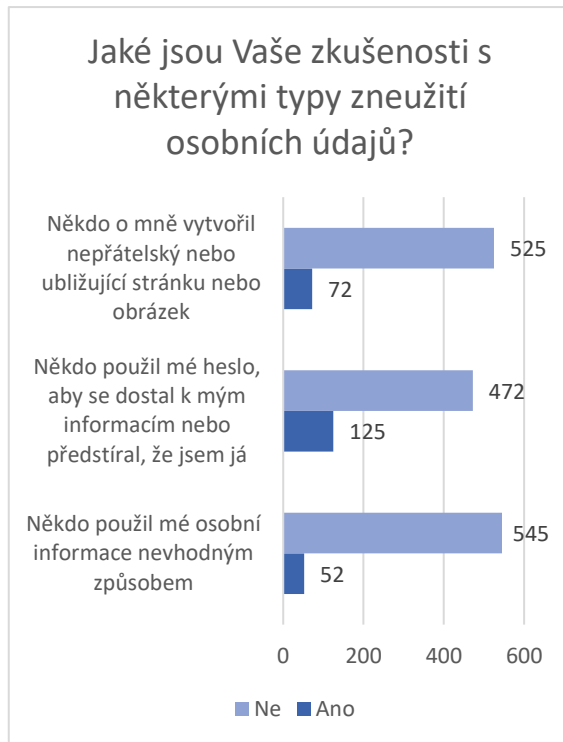
Často se objevovala informace, že by pro respondenty zrušení profilů neznamenal nic. Mnozí se domnívají, že by tuto situaci zvládli bez větších problémů.

Někteří respondenti ve své odpovědi zmínili výhody, například více času na kamarády, lepší mentální zdraví a zamysleli se také nad nevýhodami, jako například horší domluva s lidmi. Jeden respondent uvedl, že si již profil na sociálních sítích zrušil a cítil poté velké uvolnění. Jiný si myslí, že by ho osobně tato skutečnost ovlivnila a současně zastává názor, že by podle něj ve světě vypukla apokalypsa.

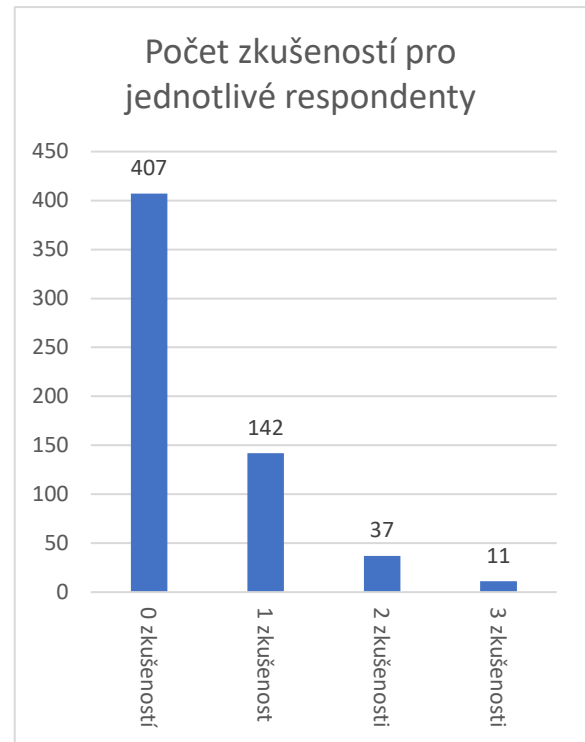
Otázka č. 22

296 respondentů, tedy přibližně polovina z dostupného výběru respondentů má obavy, že data, která přidávají online, by mohla být zneužita. Jedná se o poměrně vysoké procento, což je z pohledu bezpečnosti dobře, jelikož si respondenti uvědomují toto riziko. Na druhou stranu může výsledek souviset s tím, že se respondenti již s nějakým typem zneužití dat setkali.

Otázka č. 23

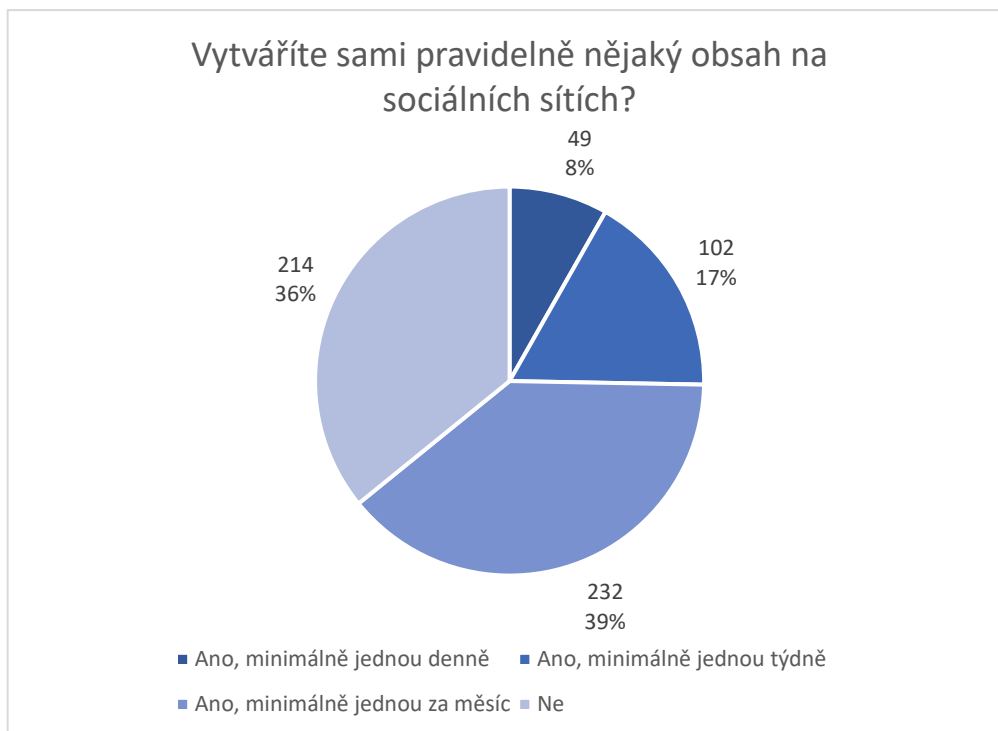
Graf 20. Zkušenosti s vybranými typy zneužití osobních údajů

Graf 21. Počet zkušeností s vybranými typy zneužití osobních údajů

Obavy o zneužití osobních údajů jednotlivců by mohly být ovlivněny jejich zkušenostmi s některými typy zneužití osobních údajů. Výsledek, kdy se 407 respondentů nesešlo s žádným uvedeným typem zneužití osobních údajů, je pozitivní. Nejvíce respondenti označovali zkušenost s možností, kdy někdo využil jejich heslo či se vydával za daného respondenta.

Otázka č. 24

Graf 22. Vytváření obsahu na sociálních sítích

Poslední otázka v dotazníku sloužila ke zjištění, jak často respondenti vytváří sami pravidelně nějaký obsah na sociálních sítích. Toto vypovídá o určité formě konzumnosti a pasivitě uživatelů na sociálních sítích.

36 % respondentů na sociální síť nevytváří pravidelně žádný obsah. Pravidelně a minimálně jednou denně vytváří obsah 8 % respondentů, jednou týdně je to pak 17 % respondentů. Posledních 39 % označilo, že vytvářejí obsah minimálně jednou za měsíc, ale současně ne tak často, aby spadali do skupiny, že vytvářejí obsah minimálně jednou týdně.

3.3.1 Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza 1: Nejvíce využívaná sociální síť u žáků středních škol je Instagram.

Na základě výsledku ze získaných dat vyhodnocených v otázce č. 9, je možné potvrdit hypotézu 1, která říká, že nejčastěji používanou sociální sítí je Instagram. Tuto aplikaci používá 564 z 597 respondentů, což je 93 %.

Hypotéza 2: Žáci středních škol tráví více volného času online než offline aktivitami.

Hypotézu 2 je možné dle výsledků v otázce č. 6 potvrdit. Celkem 34 % respondentů uvádí, že tráví více volného času online než offline aktivitami. Nicméně je nutné vzít v úvahu fakt,

že procento, respektive půl procenta, které tuto hypotézu potvrzuje, je založeno pouze na rozdílu tří respondentů. Skutečností, které mohly ovlivnit potvrzení této hypotézy, je věnován odstavec v kapitole 3.3.3 Limity výzkumu.

Hypotéza 3: Žáci středních škol jsou na sociálních sítích v průměru více než 2,5 hodiny denně.

Průměrný čas na sociálních sítích, který je 2 hodiny 48minut potvrzuje hypotézu 3, která říká, že žáci středních škol jsou na sociálních sítích v průměru více než 2,5 hodiny denně. Tato hranice nebyla pokořena o mnoho minut, ale stále toto číslo ukazuje na vzrůstající tendenci spojenou s trávením volného času na internetu a sociálních sítích.

Hypotéza 4: Téměř pětina žáků středních škol se za poslední rok setkala s projevem kyberšikany.

Nechvalně velkým číslem, a to 54 %, je na základě otázky č. 18 potvrzena také hypotéza 4. Toto číslo je více než dvojnásobně vyšší než původně odhadovaná pětina respondentů.

Hypotéza 5: Žáci středních škol přes sociální sítě komunikují nejen s osobami, které znají osobně.

Výsledné procento vyhodnocení v otázce č. 19, ve kterém 86 % respondentů uvedlo, že již někdy komunikovali s osobou, kterou neznají osobně, potvrzuje hypotézu 5.

3.3.2 Statistické vyhodnocení

Bylo vybráno několik proměnných, pro které byly ze získaných dat vyhodnocovány závislosti, respektive nezávislosti. V mnohých případech nebylo možné nulové hypotézy zamítnout, nebylo tedy možné tyto závislosti na získaných datech prokázat. Jednotlivé závěry jsou popsány u daných proměnných níže.

Online a offline čas

Zamítnout nulovou hypotézu, a tedy prokázat závislost, nebylo možné v případech proměnné času tráveného online a pohlaví ($\chi^2(2) = 0,922258, P = 0,630571$), času online a věku ($\chi^2(14) = 11,6208, P = 0,636727$), času online a typu školy ($\chi^2(4) = 6,95943, P = 0,138948$) a času online a ročníku ($\chi^2(6) = 8,95511, P = 0,176119$).

Kyberšikana

Pro účely vyhodnocení byla data z otázky týkající se zkušeností s kyberšikanou za poslední rok zjednodušena do odpovědí ano a ne. Pokud se respondenti setkali za poslední rok alespoň

jednou s projevem kyberšikany, byly odpovědi vyhodnoceny jako ano. Odpovědi nikdy jsou ve statistickém vyhodnocení brány jako odpověď ne.

Závislost mezi kyberšikanou a věkem ($\chi^2(7) = 6,60122, P = 0,471546$), typem školy ($\chi^2(2) = 0,302581, P = 0,859482$) nebo ročníkem ($\chi^2(3) = 2,31790, P = 0,509100$) se ze získaných dat neprokázala. V těchto třech případech tak nebylo možné zamítnout nulovou hypotézu nezávislosti mezi proměnnými.

Zamítnout nulovou hypotézu je možné pro vyhodnocení získaných dat pro proměnné kyberšikana a pohlaví. Nulová hypotéza byla zamítnuta na základě výsledku chí-kvadrát testu $\chi^2(1) = 4,11431, P = 0,042522$. Vyšla hodnota vyšší než stanovená kritická hodnota $\chi^2(1) = 3,84, P = 0,05$. Očekávalo se méně žen, které se za poslední rok setkaly s kyberšikanou. Z toho tedy vyplývá, že proti očekávanému rozložení se mezi respondenty s projevy kyberšikany setkávají více ženy než muži.

Konzumnost

V otázce č. 12 bylo zjišťováno, zda respondenti zažili situaci, že by se za poslední rok přistihli u používání internetu, i přesto, že je tam nic nezajímalo. Pro výsledky této otázky byla zjišťována souvislost s otázkou č. 24, a to pravidelného vytváření obsahu na sociálních sítích. Pro zjednodušení vyhodnocení byly odpovědi obsahující ano (Ano, minimálně jednou týdně; Ano, minimálně jednou za měsíc; Ano, minimálně jednou denně) sloučeny do odpovědi ano. Pro tyto proměnné je možné zamítnout nulovou hypotézu na základě výsledku $\chi^2(4) = 9,98625, P = 0,040660$, jelikož vyšel výsledek testu vyšší než kritická hodnota $\chi^2(4) = 9,49, P = 0,05$. Prokázala se tedy závislost mezi těmito dvěma proměnnými. Bylo očekáváno více osob, které nevytvářejí pravidelně obsah na sociálních sítích a denně nebo téměř denně se přistihnou, že používají internet, i přesto, že je tam nic nezajímá. Stejný výsledek, tedy zamítnutí nulové hypotézy, je možné získat po sjednocení používání internetu, i přesto, že je tam nic nezajímá do možností denně nebo téměř denně, jednou za týden nebo občas a nikdy. Zde již pro dva stupně volnosti vyšel chí-kvadrát test s hodnotami $\chi^2(2) = 7,91283, P = 0,019132$.

Obavy o data

Pro proměnnou obavy o data a dále pohlaví či zkušenost se zneužitím dat byla nulová hypotéza zamítnuta, a to na základě toho, že se ze získaných dat ukázal rozdíl mezi očekávanými a naměřenými hodnotami. Pro proměnné obavy o data a pohlaví se jedná o výsledek chí-kvadrát testu $\chi^2(1) = 8,39869, P = 0,003755$. Bylo očekáváno více mužů,

kteří mají obavy o svá osobní data. Pro proměnnou obavy o data a zkušenost se zneužitím dat se jedná o $\chi^2(1) = 20,5499$, $P = 0,000006$. Zde bylo očekáváno méně osob, které nemají zkušenosti se zneužitím dat a mají o svá data obavy. U dalších zjišťovaných proměnných – věk, ročník, typ střední školy v souvislosti s obavami o data nebyla závislost pro respondenty potvrzena.

Oblast volnočasových aktivit

Vzhledem k zaměření této práce bylo zjišťováno, zda má oblast volnočasových aktivit (aktivní, pasivní, sociální, tvořivé) nějakou souvislost s pohlavím, věkem, typem školy nebo ročníkem respondentů. Mezi žádnou z uvedených volnočasových oblastí a **věkem** nebo **ročníkem studia** nebylo možné zamítnout nezávislost.

Zamítnout nulovou hypotézu bylo možné pro **pohlaví** s pasivní oblastí volnočasových aktivit. Výsledek $\chi^2(1) = 6,53169$, $P = 0,010597$ ukazuje, že bylo očekáváno více žen, které tráví více volného času pasivně než získané výsledky dotazníkového šetření. Dále pak byla nalezena závislost mezi pohlavím a tvořivou oblastí volnočasových aktivit $\chi^2(1) = 19,9674$, $P = 0,000008$. Bylo očekáváno méně žen, které svůj volný čas věnují tvořivým aktivitám. Pro další oblasti v souvislosti s pohlavím nebylo možné nulovou hypotézu zamítnout.

Ze získaných dat pro proměnné **typ školy** a sociální nebo tvořivou oblastí byla zamítnuta nezávislost. V případě typu školy a aktivní oblasti volnočasových aktivit byla nulová hypotéza chí-kvadrát testu zamítnuta na základě výsledku $\chi^2(2) = 18,3846$, $P = 0,000102$. Bylo očekáváno více respondentů gymnázia, kteří mají volnočasové aktivity v sociální oblasti. Naopak v oblasti tvořivé bylo očekáváno více respondentů, kteří se věnují tvořivým aktivitám ve volném čase. Toto tvrzení vyplývá z výsledku chí-kvadrát testu, který v tomto případě vyšel $\chi^2(2) = 16,3386$, $P = 0,000283$. Pro respondenty výsledky hovoří tak, že žáci na gymnáziu tráví méně volného času sociálními volnočasovými aktivitami, ale naopak jsou tvořivější.

Sociální síť

Nejčastějšími sociálními sítěmi byl respondenty označen Instagram a YouTube. Byla zjišťována závislost mezi těmito sociálními sítěmi a dalšími proměnnými, kdy ji pro věk a typ školy není možné potvrdit. Mezi těmito dvěma sítěmi a pohlavím respondentů bylo možné nulovou hypotézu zamítnout.

U sociální sítě Instagram vyšel výsledek chí-kvadrát testu $\chi^2(1) = 8,47050$, $P = 0,003610$ a pro YouTube je to $\chi^2(1) = 18,2720$, $P = 0,000019$. Zatímco u Instagramu bylo očekáváno více mužů, kteří jej používají a respondenti odpovídali odlišně, pro YouTube bylo naopak očekáváno více žen, které tuto sociální síť využívají.

Závislost na sociálních sítích

Nulová hypotéza byla zamítnuta pro pocit závislosti respondentů na sociálních sítích a pohlaví, na základě chí-kvadrát testu $\chi^2(2) = 14,3074$, $P = 0,00072$. Očekávalo se více mužů, kteří mají pocit, že jsou závislí na sociálních sítích, než je získaný výsledek od respondentů.

Ve vyhodnocení otázky č. 12 zazněla myšlenka, že bude zajímavé porovnat odpovědi pro nadměrné využívání internetu a pocit jednotlivých respondentů ohledně závislosti na sociálních sítích. Při proměnných počet situací nadměrného používání internetu a závislost vychází výsledek testu $\chi^2(10) = 154,869$, $P \approx 0$, toto číslo není rovno nule, ale blíží se nule. Z výsledku je možné usuzovat, že závislost mezi těmito proměnnými existuje. Bylo očekáváno méně respondentů, kteří mají pocit závislosti na internetu a označili tři, čtyři nebo pět situací nadměrného používání internetu. Vyšší počet označených situací nadměrného používání internetu z EUKO průzkumu odpovídá tomu, že respondent má pocit závislosti.

Komunikace a setkání s cizí osobou

Vyhodnocení chí-kvadrát testu pro data získaná od respondentů nenasvědčují tomu, že by existovala závislost mezi **komunikací** a věkem, pohlavím, školou či ročníkem. V žádném z těchto případů nebyla naplněna podmínka pro zamítnutí nezávislosti.

Nulová hypotéza byla zamítnuta pro osobní **setkání** s cizí osobou, kterou respondent potkal online a pohlavím, dále také osobním setkáním a věkem. Pomocí chí-kvadrát testu a stanovené kritické hodnotě byla zjištěna závislost mezi setkáním a typem školy $\chi^2(2) = 14,5305$, $P = 0,000699$, kdy bylo očekáváno více respondentů gymnázia. Je možné, že žáci gymnázia sice s cizími osobami komunikují, ale minimálně v posledním roce se s nikým, koho potkali nově přes internet, nesetkali. Dále byla nulová hypotéza zamítnuta pro setkání a ročník, kdy výsledek testu byl $\chi^2(3) = 10,7441$, $P = 0,013193$. Pro žáky 1. a 4. ročníku bylo očekáváno více respondentů, pro žáky 2. ročníku naopak bylo očekáváno méně respondentů, kteří se za poslední rok osobně setkali s někým, koho poznali online.

3.3.3 Limity výzkumu

Jako jeden z limitů výzkumu je vnímána skutečnost, že se jedná o **dostupný výběr** respondentů. Není proto možné tato data generalizovat na všechny žáky středních škol. Pro kontrolu a zjištění relevantnosti výsledných dat výzkumu je v kapitole 4 plánované srovnání těchto dat s již existujícím průzkumem EUKO a celosvětovou statistikou DataReportal.com.

Pro **věk** respondentů byla možnost napsat jinou hodnotu než byly varianty předpřipravené, bylo proto nutné pro zpracování tato data projít a nerelevantní data vymazat. Ve vyhodnocení se již ale pracuje s relevantní datovou sadou odpovědí.

U **ročníků**, kde bylo nutné vybrat pouze z nabízených možností, se i přes konkrétní výčet našlo několik odpovědí, které s největší pravděpodobností neodpovídají realitě. U respondentů, kteří byli nakonec z datové sady odstraněni, chtěl jeden z respondentů označit ve výběru neexistující odpověď, a to 2. ročník osmiletého gymnázia. Další respondent ve věku 13 let označil, že studuje 3. ročník, pravděpodobně se jednalo o 3. ročník osmiletého gymnázia.

V seznamu **sociálních sítí** bylo 10 možností, ze kterých respondenti mohli své odpovědi vybírat. Dále byla možnost připsat další sociální sítě, které ve výběru nebyly. Mnoho respondentů tuto možnost využilo, ostatní buď jiné sociální sítě nepoužívají nebo je v odpovědi nezahrnuli. Je možné uvažovat, že nejčastěji používané aplikace byly respondentům ve výběru poskytnuty, jelikož každý respondent vybral alespoň jednu sociální síť a nenapsal do možnosti jiné, že žádnou sociální síť nepoužívá. Skutečnost, že nebylo možné sepsat všechny sociální sítě, a tím dát respondentům úplný seznam, zajisté ovlivnila průměrný počet používaných sociálních sítí.

Jako další z limitů výzkumu je možné zmínit, že v otevřené otázce týkající se **času na internetu a na sociálních sítích**, byl při více uvedených hodnotách použit průměr těchto hodnot. Pokud respondenti uvedli čas za pracovní týden a za víkend, byl tento čas také zprůměrován. Současně v dotazníku nebylo vynuceno zadání pouze číselných hodnot, a tak několik respondentů uvedlo možnost „Nevím“ nebo „Hodně“. Po odečtení těchto nerelevantních odpovědí zůstalo nakonec 569 odpovědí u času týkajícího se internetu a 579 odpovědí u otázky na sociální sítě.

Současně je nutné zmínit, že v otázce týkající se **času na internetu**, bylo původním záměrem, aby respondenti uvedli souhrnný čas, který stráví na internetu (od sociálních sítí, přes čtení e-mailů až po sledování seriálů a filmů nebo hraní online her). Je pravděpodobné,

že někteří respondenti tuto otázku pochopili tak, že se jedná o čas, který stráví mimo sociální síť. Tímto je možné vysvětlit hned několik výskytů odpovědí, kdy čas strávený na sociálních sítích je vyšší než čas, který uživatelé strávili na internetu. V ohledu, který byl původně zamýšlen, by toto nedávalo smysl. Je ale také možné, že si uživatelé neuvědomují, že také čas, který tráví na sociálních sítích je čas, který tráví na internetu.

Respondentům byla u uzavřené otázky týkající se **pocitu závislosti** na sociálních sítích nabídnuta možnost neví. Byl tím respondentům poskytnut jakýsi bezpečný prostor, tato možnost ale současně nevypovídá o tom, zda se respondenti cítí spíše závislí nebo spíše nezávislí. Bylo by vhodnější použít právě tyto možnosti místo odpovědi neví.

Hypotéza 2 by měla být v případě podobného výzkumu na začátku konkrétněji a lépe definována nebo by respondentům nemělo být umožněno odpovídat, že tráví právě polovinu času mimo internet. Museli by se rozhodnout, zda mají pocit, že ve volném čase jsou více offline nebo online.

Počet otevřených otázek nebyl vyloženě velký, jednalo se celkem o 5 otázek. Bylo ale nutné takto získané odpovědi kategorizovat a je možné, že se jednalo o subjektivní zařazení odpovědi do dané kategorie. Dále tím současně byla respondentům poskytnuta šance na danou otázku neodpovědět.

3.3.4 Shrnutí výzkumu

V rámci výzkumu bylo zjištěno mnoho informací o respondentech, tedy o dostupném výběru žáků středních škol. Otázky, které byly respondentům pokládány, byly vyhodnoceny a okomentovány. Výsledky těchto dat jsou v následující kapitole porovnány s evropským a světovým průzkumem. Otázky byly záměrně pokládány tak, aby bylo možné následné porovnání dat. Velká část otázek byla mířena na oblast sociálních sítí a internetu, další se týkaly volného času respondentů. Získaná data jsou dále využita k porovnání vůči světovému trendu.

Dále bylo vyjmenováno několik vyzorovaných limitů výzkumu, se kterými by v případě opakování obdobného výzkumu bylo třeba dále pracovat. Před vytvořením kvantitativního výzkumu by bylo nutné dát si předem na tyto skutečnosti pozor.

Zajímavostí je, že probíhala průběžná vyhodnocení jednotlivých otázek, přičemž od té doby, co bylo vyhodnoceno přibližně 300 odpovědí, tak se výsledná data a grafy již mnoho nelišily od těch finálních, předkládaných výše.

4 SROVNÁNÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ SE SVĚTOVÝM TRENDDEM

Posledním bodem zadání, a tedy i jedním z cílů této práce, je porovnání světového trendu se shromážděnými výsledky dotazníku od dostupného výběru českých žáků středních škol. Toto srovnání bude užitečné z hlediska porovnání českého průměru u žáků středních škol vůči světovému trendu.

4.1 EU Kids Online

V teoretické části práce byla provedena rešerše průzkumu EU Kids Online IV (EUKO). Tato získaná data jsou použita níže pro srovnání s výsledky dotazníkového šetření. Jedná se o výsledky výzkumu pro české respondenty ve věku 9–16 let, není-li uvedeno jinak.

4.1.1 Nejčastěji využívané zařízení

Tabulka 4. Nejčastěji využívané zařízení

	EUKO	Dotazníkové šetření
Mobilní telefon	82 %	93 %

Respondenti EUKO byli dotazováni, jaké zařízení téměř denně nebo častěji používají. V dotazníkovém šetření bylo u respondentů zjišťováno, na jakém zařízení nejčastěji navštěvují sociální sítě. Společnou mají tedy myšlenku nejčastěji využívaného zařízení. U průzkumu EUKO navíc respondenti mohli označit jednu nebo více odpovědí. V tabulce výše je proto zmíněna pouze relativní četnost nejvíce používaného zařízení, kterým je v obou případech mobilní telefon.

4.1.2 Čas na internetu

Tabulka 5. Průměrný čas strávený na internetu

	EUKO	Dotazníkové šetření
Internet (průměr)	172 minut	212 minut
Internet (věk 15–16 let)	252 minut	

V obou výzkumech byl zjišťován čas, který respondenti tráví online, tedy na internetu. Tabulka výše ukazuje průměr času na internetu a času na sociálních sítích. EUKO průměr

pro české respondenty byl 172 minut, přičemž pro respondenty ve věku 15–16 let se jednalo již o 252 minut. Výsledek výzkumu prováděného v této práci je právě ve středu mezi těmito hodnotami, a to 212 minut pro internet.

Velice pravděpodobně by toto číslo mělo být ještě vyšší, jak již bylo uvedeno výše, někteří respondenti uvedli více stráveného času na sociálních sítích než na internetu.

Tabulka 6. Průměrný čas online dle pohlaví

	EUKO	Dotazníkové šetření
Internet (dívky)	182 minut	191 minut
Internet (chlapci)	161 minut	246 minut
Sociální sítě (dívky)	-	182 minut
Sociální sítě (chlapci)	-	145 minut

Čas na sociálních sítích uvedený respondenty v dotazníkovém šetření je velice podobný výsledkům pro průměrný čas na internetu zveřejněným v dokumentu EUKO. Znatelný rozdíl je mezi průměrným časem na internetu u chlapců, kdy z dotazníkového šetření vychází, že na internetu tráví téměř o hodinu déle než dívky. EUKO naopak ve svých výsledcích uvádí, že na internetu tráví více času dívky.

4.1.3 Online aktivity

Tabulka 7. Online aktivity

	EUKO	Dotazníkové šetření
Sledování videí	81 %	73 %
Komunikace s rodinou/přáteli	70 % *	93 %
Prohlížení sociálních sítí	93 %	94 %
Hraní online her	39 %	27 %
Používání internetu pro přípravu do školy	37 %	79 %

* Uvedená hodnota se týká celkového průměru českých respondentů ve věku 9–16 let, data pro věk 15–16 let nejsou v dokumentu dostupná.

Procenta, která jsou uvedena pro EUKO průzkum výše se až na jednu označenou výjimku týkají českých respondentů ve věku 15–16 let.

V dotazníkovém šetření v otázce č. 7 respondenti odpovídali na to, jak často se v posledním měsíci věnovali dané online aktivitě. Tyto otázky jsou volně přeloženy z EUKO průzkumu, je možné výsledky těchto dat společně porovnat. Hodnoty z obou výzkumů označují relativní četnost odpovědi, kde respondenti zvolili možnost téměř denně nebo častěji.

73 % respondentů dotazníkového šetření označilo, že se věnuje sledování videí téměř denně nebo častěji. Na rozdíl od EUKO, které uvádí dokonce 81 %. Procentuální nárůst je v tabulce (Tab. 7) vidět u komunikace s rodinou nebo přáteli, prohlížení sociálních sítí a používání internetu pro přípravu do školy. U komunikace téměř většina respondentů dotazníkového šetření tuto aktivitu označila jako tu, kterou provádí téměř denně nebo častěji. Pouze 7 % respondentů v posledním měsíci komunikovalo online s rodinou nebo přáteli méně než jednou týdně.

561 respondentů, tedy 94 %, se za poslední měsíc věnovalo téměř denně nebo častěji prohlížení sociálních sítí. Jedná se o skoro identický výsledek jako u průzkumu EUKO.

Místo, kde EUKO výzkum uvádí vyšší číslo, než jsou výsledky dotazníkového šetření, je u hraní online her. Téměř 40 % uvádí průzkum EUKO, přičemž v dotazníkovém šetření je to jen 27 %.

Největší rozdíl, a to více než 40 %, je možné spatřit na řádku používání internetu pro přípravu do školy. Tento výsledek je zajisté ovlivněn tím, že v předchozích několika měsících probíhala výuka online a žáci si více zvykli na práci a přípravu do školy prostřednictvím internetu.

4.1.4 Kyberšikana

Tabulka 8. Zkušenosti s kyberšikanou

	EUKO	Dotazníkové šetření
Kyberšikana průměr	25 %	54 %
Kyberšikana (15–16 let)	28 %	
Kyberšikana (dívky)	24 %	57 %
Kyberšikana (chlapci)	26 %	48 %

Pro oblast kyberšikany z EUKO byla brána data pro skutečnost, že se jedná o oběť kyberšikany. Ve vyhodnocení otázky č. 18 dotazníkového šetření se jednalo o všechny respondenty, kteří odpověděli, že se s projevem kyberšikany setkali za poslední rok alespoň jednou. Nebyla zde ale vyloženě položena otázka, zda se respondent pouze s nějakým projevem setkal nebo zda kyberšikana byla mířena proti němu.

4.1.5 Zkušenost se zneužitím osobních dat

Tabulka 9. Zkušenost se zneužitím dat

	EUKO	Dotazníkové šetření
Zkušenost se zneužitím dat	22 %	32 %

Nechvalná statistika se objevuje u zneužití dat. Zatímco u EUKO uvedlo 22 % respondentů ve věku 15–16 let, že se setkalo s nějakou z uváděných situací, pro dotazníkové šetření je to již 32 %. Je možné, že čím starší jsou respondenti, tím častěji se s nějakým zneužitím dat setkají. Jedna z myšlenek, proč tomu tak je, může být ta, že starší dospívající používají internet více a také mají na internetu více osobních informací a dat.

Tabulka 10. Zkušenosti s některými typy zneužití osobních dat

	EUKO	Dotazníkové šetření
Někdo použil mé osobní informace nevhodným způsobem	7 %	9 %
Někdo použil mé heslo, aby se dostal k mým informacím nebo předstíral, že jsem já	9 %	21 %
Někdo o mně vytvořil nepřátelský nebo ubližující stránku nebo obrázek	4 %	12 %

21 % respondentů dotazníkového šetření uvedlo, že již někdo použil jejich heslo, aby se dostal k jejich informacím nebo předstíral, že je daná osoba. Oproti EUKO je možné pozorovat výrazný procentuální rozdíl. Anonymita nebo pseudoanonymita umožňuje právě takové chování osob na internetu či sociálních sítích.

S online obtěžováním nebo dokonce kyberšikanou souvisí zkušenost, že o respondentovi někdo vytvořil nepřátelský či ubližující obrázek nebo stránku. Tato zkušenost se zneužitím dat v rámci dotazníkového šetření vyšla vyšší než v EUKO.

4.1.6 Nadměrné využívání internetu

Tabulka 11. Nadměrné využívání internetu

	EUKO	Dotazníkové šetření
Kvůli internetu jsem nejedl/a nebo nespál/a.	4 %	16 %
Cítil jsem se znepokojený, když jsem nemohl/a být na internetu.	8 %	21 %
Přistihl/a jsem se, že používám internet, i přesto, že mě tam nic nezajímalo.	14 %	65 %
Trávil/a jsem méně času s rodinou, kamarády nebo přípravou do školy kvůli času, který trávím na internetu.	9 %	43 %
Zkoušel/a jsem trávit méně času na internetu, ale neúspěšně.	13 %	22 %

Kapitola v průzkumu EUKO, která se týkala nadměrného využívání internetu, byla zaměřena na průměru respondentů ve věku 12–16 let. Dostupná jsou data pro věkové rozmezí 15–16 let pouze pro případ naplnění alespoň jednoho typu situace, kde je procento velice podobné celkovému průměru. Průměr pro všechny respondenty EUKO je 72 % (viz Tab. 11) pro případ, kdy nebyla naplněna žádná situace. Obrácený pohled je zveřejněn pro respondenty ve věku 15–16 let, kdy se naopak alespoň s jednou situací ztotožňuje 37 % dotazovaných.

Data z dotazníkového šetření vycházejí z výsledků otázky č. 12. Výsledky v porovnání s EUKO jsou velice odlišné, vždy jsou procenta o mnoho vyšší. Důvodem může být rozdílný věk respondentů, kdy v dotazníkovém šetření se jednalo o starší účastníky. Nárůst opět může být způsoben změnami v životním stylu, které proběhly v posledních měsících v souvislosti s pandemií COVID-19.

Tabulka 12. Zkušenosti s danými situacemi nadměrného využívání internetu

	EUKO	Dotazníkové šetření
Žádný	72 %	23 %
1–2 situace	23 %	52 %
3–4 situace	5 %	22 %
5 situací	<1 %	3 %

Zatímco v průzkumu EUKO bylo zmíněno, že většina dětí nezažila žádné z výše uvedených situací, tak v rámci dotazníkového šetření se nejvíce respondentů setkala s jednou nebo se dvěma situacemi. Výsledek je možné vidět v Grafu 11 EUKO uvádí, že pokud respondent odpoví kladně na všech pět situací, je možné, že je závislý na internetu.

4.1.7 Kontaktování a setkávání se s novými lidmi

Tabulka 13. Kontaktování a setkávání se s novými lidmi

	EUKO	Dotazníkové šetření
Byl v kontaktu (průměr)	44 %	86 %
Byl v kontaktu (15–16 let)	75 %	
Osobní setkání (průměr)	20 %	37 %
Osobní setkání (15–16 let)	42 %	

Podle výsledků obou výzkumů se jako obvyklá zkušenost ukazuje online komunikace dětí s někým, koho osobně neznají. Oproti průměru v EUKO průzkumu je procento dotazníkového šetření téměř dvojnásobně vyšší. Pokud se opět zaměříme na věk 15–16 let, není rozdíl tak razantní. Opět lze spatřit zvyšující se trend s přibývajícím věkem respondentů. Toto tvrzení je uvedeno také v EUKO průzkumu dokonce pro všechny státy, které se zúčastnily tohoto šetření.

Současně bylo zjišťováno, zda se za poslední rok respondenti setkali osobně s nějakou osobou, se kterou se setkali poprvé přes internet. Průměr EUKO respondentů byl 20 %, ale ve věku 15–16 let se jednalo již o 42 % z nich. Výsledek dotazníkového šetření uvádí 37 % respondentů. Tato skutečnost může být ovlivněna tím, že v posledním roce probíhala jedna

z vln pandemie COVID-19, nebylo tedy mnoho možností k navazování nových vztahů a komunikace obecně probíhala spíše přes internet.

Tabulka 14. Komunikace s cizími osobami dle pohlaví

	EUKO	Dotazníkové šetření
Komunikace (dívkky)	41 %	88 %
Komunikace (chlapci)	47 %	83 %

EUKO respondenti ve věku 9–16 let uvádí, že chlapci jsou nepatrně více v kontaktu s cizími osobami, přičemž v dotazníkovém šetření vychází výsledek obráceně. Lze spatřit rozdíl mezi EUKO a dotazníkovým šetřením. Toto může být způsobeno věkovým rozsahem v EUKO, jelikož jak již bylo uvedeno, je možné sledat zvyšující se trend s přibývajícím věkem respondentů.

4.2 DataReportal.com

Web DataReportal.com vydal statistiku digitálního globálního přehledu za leden 2022. Do reportu jsou zahrnuti uživatelé ve věku 16–64 let, přičemž některé statistiky jsou následně doplněny také grafy pro jednotlivé věkové skupiny. V tomto případě bude brána skupina ve věku 16–24 let.

4.2.1 Čas strávený na internetu

Tabulka 15. Čas strávený na internetu

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Internet (průměr)	6:58h	3:32h
Internet (dívkky)	8:18h *	3:19h
Internet (chlapci)	7:51h *	4:06h

* Uživatelé ve věku 16–24 let

Celkový čas na internetu kromě EUKO reportuje také web DataReportal.com. Pokud se porovnájí data v této tabulce (Tab. 15), je vidět nižší hodnoty v dotazníkovém šetření. To pravděpodobně souvisí se skutečností již zmíněné v kapitole 3.3.3 Limity výzkumu, jelikož mnozí respondenti udávali nižší čas strávený na internetu než na sociálních sítích.

Rozdíl je také patrný v čase dívek a chlapců na internetu, kde DataReportal.com uvádí u dívek vyšší hodnotu, než je tomu u dotazníkového šetření.

4.2.2 Zařízení pro přístup na internet

Tabulka 16. Zařízení pro přístup na internet

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Mobilní telefon	92 %	93 %

Web DataReportal.com uvádí jako nejčastěji využívané zařízení pro přístup k internetu mobilní telefon. Prakticky identický výsledek vychází také dle získaných dat z dotazníkového šetření. Je tedy možné stanovit, že nezáleží na věku uživatelů, u všech věkových kategorií je nejčastěji používaným zařízením pro přístup k internetu mobilní telefon. Výsledek je shodný také s průzkumem EUKO, jehož vyhodnocení je v kapitole 4.1.1 Nejčastěji využívané zařízení.

4.2.3 Důvod používání internetu

Tabulka 17. Důvod používání internetu

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Komunikace	96 %	93 %
Sociální síť	95 %	94 %

Dva nejčastější typy webových stránek a aplikací odpovídají nejčastějším online aktivitám, a tedy důvodu, proč uživatelé internet používají. Procentuální hodnoty DataReportal.com jsou pro uživatele ve věku 16–64 let, ale jsou velice blízké výsledkům dotazníkového šetření, kde byly brány v úvahu odpovědi téměř denně či častěji.

4.2.4 Obavy o zneužití osobních dat

Tabulka 18. Obavy o zneužití osobních dat

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Celkový průměr	34 %	50 %
Obavy o zneužití osobních dat (dívky)	36 % *	54 %
Obavy o zneužití osobních dat (chlapci)	32 % *	42 %

* *Uživatelé ve věku 16–24 let*

Data ze serveru DataReportal.com ukazují, že třetina uživatelů ve věku 16–64 let má obavu o zneužití jejich osobních dat online, zatímco pro respondenty dotazníkového šetření je to dokonce 50 %. Výsledek, který je shodný, je to, že dívky mají častěji obavy o zneužití osobních dat než chlapci.

4.2.5 Sociální sítě

Tabulka 19. Čas strávený na sociálních sítích

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Celkový průměr	2:27h	2:48h

Celosvětový průměrný čas za den na sociálních sítích uvádí DataReportal.com jako necelé dvě a půl hodiny. Výsledek z dotazníkového šetření je ještě o několik minut vyšší.

Tabulka 20. Průměr počtu používaných sociálních sítí

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Celkový průměr	7,5	5,9
Počet sociálních sítí (dívky)	8 *	6,2
Počet sociálních sítí (chlapci)	8,1 *	5,5

* *Uživatelé ve věku 16–24 let*

Web DataReportal.com v jednom z grafů uvádí informaci týkající se průměrného počtu sociálních sítí pro uživatele. Tento počet v dotazníkovém šetření vychází nižší. Tuto skutečnost je možné odůvodnit nejspíše i tím, že respondenti v dotazníku měli na výběr deset vybraných sociálních sítí a další mohli dopisovat. Pokud by v dotazníku byl úplný seznam sociálních sítí, což by bylo zajisté obtížné a navíc nepřehledné, bylo by pravděpodobně toto číslo vyšší a nejspíše by se blížilo číslu ve sloupci DataReportal.com.

Tabulka 21. Účely používání sociálních sítí

	DataReportal.com	Dotazníkové šetření
Komunikace	47 %	47 %
Vyplňování volného času	36,3 %	43 % *
Zjišťování nových informací	35 %	30 %

* Procento pro součet z kategorií zábava, prokrastinace, odreagování, nuda – z otázky č. 14

Tři nejčastější účely dle DataReportal.com, pro které jsou sociální sítě používány, jsou komunikace či kontakt s rodinou a přáteli, vyplnění volného času a zjišťování nových informací. Procentuálně celosvětový průměr blízce odpovídá výsledkům získaných v rámci dotazníkového šetření.

Tabulka 22. Seznam sociálních sítí dle oblíbenosti

DataReportal.com	Dotazníkové šetření
WhatsApp	Instagram
Instagram	FB Messenger
Facebook	YouTube
TikTok	Snapchat
Twitter	TikTok
FB Messenger	WhatsApp
Telegram	Facebook
Pinterest	Pinterest

V tabulce (Tab. 22) je vidět seznam sociálních sítí dle oblíbenosti od DataReportal.com, respektive informace o používání dané sociální sítě v případě dotazníkového šetření. Ve sloupci DataReportal.com jsou uvedeny pouze sociální sítě, které se vyskytují alespoň jednou v odpovědích respondentů dotazníkového šetření v otázce č. 9. V tabulce (Tab. 22) nejsou zahrnuty sociální sítě WeChat, Douyin, Line nebo QQ.

Ve statistice DataReportal.com se kromě sociálních sítí uvedených v tabulce (Tab. 22) vyskytuje ještě Snapchat, iMessage nebo Discord. Dále je zde uvedena informace, že jako nejoblíbenější sociální síť pro ženy i muže ve věku 16–24 let je Instagram. Tato informace je shodná s výsledky z dotazníkového šetření a současně byla podnětem pro jednu ze stanovených hypotéz.

5 PEDAGOGICKÝ ZÁVĚR

Výsledná data ukazují, že zvyky, návyky a zkušenosti dostupného výběru žáků zpravidla odpovídají světovým statistikám. Zřejmé je, že se zvyšujícím se věkem dospívajících přibývá čas strávený na internetu a sociálních sítích. Tento rostoucí trend začíná se zvyšujícím se věkem následně stagnovat a obracet se směrem dolů až v pozdějším věku [50], který již není předmětem této práce. Uživatelé se ve věku, kdy studují na střední škole, setkávají s větším počtem rizik nebo si tato rizika uvědomují více než mladší jedinci.

Jako velký problém se jeví kyberšikana. Ta byla respondenty za poslední rok vnímána dvakrát častěji než v EUKO průzkumu z roku 2019. Někdy může být slyšen názor, že v případě, kdy se nejedná o kyberšikana či šikanu, která probíhá ve škole, je třeba se rozmyslet, zda je toto vhodné řešit v rámci školního prostředí. Tím, že jsou internet a sociální sítě dostupné neustále, může kyberšikana způsobit obrovské problémy, které si mnohdy ani nemusíme uvědomit. Je proto nutné nenechat tuto skutečnost být, ale naopak nastavovat pravidla a nesmířit se s kyberšikanou jako s něčím, co tu s námi je a je součástí lidstva. Je potřeba jak kyberšikanu, tak šikanu vnímat a brát jako sociálně-patologický jev, před kterým nesmí učitel, vedoucí kroužku nebo jakákoliv jiná osoba zavírat oči. Oběti kyberšikany se mohou zpočátku uklidňovat tím, že „jim ostatní jen závidí“, ale co se na začátku může jevit jako legrace, mnohdy přeroste po čase do online obtěžování či kyberšikany. Následně je těžké se z tohoto kola dostat ven, protože to, co jedinci dříve nevadilo, mu začne vadit. Poté, co se začne ozývat a snaží se to zastavit, tak tím může vytvářet pro diváky ještě další vlnu nové „zábavy“. Naneštěstí se tato tematika nevyhýbá ani učitelům, kdy žáci vytvářejí nebo vymýšlejí vtipné obrázky či text o daném učiteli. Toto pak zveřejňují a šíří dále. Mělo by se usilovat o to, aby bylo pochopeno, že není vhodné šířit dále videa nebo jiné příspěvky za účelem zesměšnit nebo se pobavit na odlišnosti nebo chybě někoho jiného. Ačkoli někdy takové jednání může působit jako motivace, hlavně v rámci malých uzavřených sociálních skupin, mnohdy má právě opačný důsledek.

Je nutné se zajímat o aktuální dění a trendy. Úkolem a částečně také posláním současných a budoucích učitelů je zajímat se o nejnovější trendy a být „v obraze“. Jen tak je možné včas reagovat a zamyslet se nad případnými následky či problémy daného trendu. Nejen, že je nutné se vzdělávat v oblasti rychle a stále se měnících technologií, ale je nutné se zajímat o to, co žáci a studenti sledují, jaké stránky navštěvují, jakým informacím věří a pochopit, jak se na internetu a sociálních sítích chovají. Jen tak jim můžeme poskytnout informace

a prostor pro pochopení či případnou změnu. Pokud nebudeme vědět nebo chápat, proč je daná aplikace baví a druhá naopak nebaví, je velice obtížné je o čemkoliv poučovat. Neznamená to, že je nutné na sociální sítě vytvářet a přidávat obsah, ale je nutné znát možnosti alespoň nejčastěji používaných sociálních sítí a webů. Toto vnímám jako důležitý úkol zejména u učitelů informatiky, protože právě o technologiích a jejich možnostech se v rámci tohoto předmětu žáci učí. Některé trendy jsou nevinné a mnohdy i úsměvné, jiné naopak ale mohou být třeba až nebezpečné.

Pokus o zvýšení odolnosti vůči manipulaci. S přibývajícími technologiemi a vybavením jsou různé dezinformace a manipulace čím dál méně zřejmé, a proto je nutné jedince všech věkových kategorií učit, jak s tím pracovat. Poznat fakt od dezinformace má mnohdy problém kdokoliv z nás. Neověřením se tyto informace šíří kamkoliv, kdykoliv a velkou rychlostí, jelikož internet nemá hranice, jako třeba stát. Někdy pouze převezmeme informaci, kterou si neověříme a předáváme ji dále. Jindy zase vezmeme pouze část sdělení, většinou tu informaci, která se nám líbí nebo je nám svou podstatou blízká a předáváme tyto informace dále. Tímto vzniká komunikační šum, který může předcházet dezinformacím. Někteří dokonce vymýšlí tyto informace a fámy schválně, možná za účelem zalíbit se jiným nebo mohou být tvořeny třeba i s dobrým vědomím, jen ne vždy to ale tak ve výsledku dopadne. Schopnost umět si ověřit informace je pro dnešní dobu nutnost, mělo by se jednat o jednu z primárních digitálních kompetencí jedince, ne vždy je to ale jednoduché. Zdrojů existuje nespočetné množství, každé médium si často informaci upraví podle sebe a svých čtenářů. Médii jsou používány tzv. clickbaity, tedy popisky, které mají uživatele šokovat, a tím upoutat jeho pozornost. Dezinformace jako takové by se podle mého na školní půdě neměly vyskytovat, pouze v rámci výuky jako ukázky, jak s dezinformacemi pracovat a jak informace ověřovat. Určitě by ale neměly být šířeny pedagogy, čímž reaguji na nedávnou informaci z médií [55], kdy Česká školní inspekce eviduje několik případů souvisejících s ruskou invazí na Ukrajinu.

Velkým rizikem je navazování nových kontaktů. Kromě komunikace, která nemusí být tak riziková, se jedná zejména o následné setkávání s cizími osobami. V online světě se skrývají různí predátoři a za profilem příjemné dospívající dívky se může skrývat dospělý muž. Na místo setkání osobní schůzky může dorazit zcela jiná osoba, než jedinec očekává. Jelikož dospívající se tímto způsobem seznamují velice často, jedná se o velké riziko. Pokud je jedinec pro setkání definitivně rozhodnut, měl by o místě a času setkání vědět někdo další, současně by bylo vhodné vybírat veřejná místa.

Aktivní činnosti ve volném čase stále ještě převládají. Pozitivním zjištěním je, že minimálně mezi respondenty je stále větší procento aktivit z aktivní oblasti. Ostatní oblasti by bylo vhodné monitorovat, ideální by bylo vyplnit volný čas všemi oblastmi. Jelikož druhá nejvíce zastoupená oblast je pasivní, mohli by se žáci a učitelé spolu s nimi pokusit překlopit alespoň některé aktivity z pasivní do tvořivé oblasti, naučit se pracovat s informatikou, informacemi a využívat možnosti, které nám dnešní doba přináší. Nejen tyto možnosti využívat, ale také umět používat. Z čistě konzumního trávení volného času se pokusit jej přetvořit na více produktivní. Radikálnost v tomto ohledu je otázkou, na někoho rychlá změna působí dobře, jiní potřebují změnu provádět postupně předem stanovenými kroky. Na základě oblíbenosti sledování videí by bylo možné připravit výuku o tvorbě videí, formátech, možnostech nastavení kamer apod. Neznamená to ale, že naplnění volného času pasivní oblastí je špatné, jen je vhodné střídat různé oblasti. Čas od času každý z nás potřebuje nějakou pasivní činnost, vypnout a relaxovat nebo odpočívat. Například dříve velký fenomén sledování televize, který byl zcela konzumní, jsme často vyměnili za pasivitu, například hraní her. To je vlastně alespoň z části pozitivní, už pouze nekonzumujeme, ale podílíme se na ději. Je nutné během toho přemýšlet a mnoho hráčů se díky hrám dokáže obstojně naučit cizí jazyk. Ale jako všechno, i toto má své zdravé hranice.

Případný pokus o změnu musí začít u nás samotných. Mnohdy si žáci uvědomují, že na internetu tráví hodně času, ale je to pro jejich generaci zcela normální, vždyť každý to dělá, tak co by na tom mohlo být špatného. Bylo by ale vhodné jim ukázat jinou cestu, možnosti a dát jim důvod, proč by čas strávený na internetu a sociálních sítích měli chtít omezit nebo využívat efektivně. Žijí tady a teď, často nemyslí na to, co bude za několik let, jak to, co dělají teď je může ovlivnit v budoucnosti – jejich zdraví, kariéru a další aspekty. Poučky od dospělých ale často nepřijímají a naopak odsuzují. Je proto nutné, aby se do osvěty vložili také jejich idolové, tzv. influenceři.

Naše online aktivita je pod drobnohledem. Algoritmy, barevnost a interaktivita aplikací jsou vymyšleny tak, abychom u nich strávili co nejvíce času. Podle příspěvků, se kterými reagujeme nebo u kterých strávíme více času, se nám zobrazuje další obsah, který konzumujeme. Zapnutí aplikace kontrolující a upozorňující na čas strávený na daných aplikacích může napomocť uvědomit si, že by bylo vhodné přesunout se k jiné činnosti.

ZÁVĚR

Žijeme ve světě, ve kterém se všechno velice rychle mění. To, co platilo před rokem, měsícem nebo týdnem, nemusí ani zdaleka být aktuální a platit nyní. V rámci této diplomové práce byla vytvořena rešerše jedněch z nejnovějších a nejaktuálnějších světových průzkumů souvisejících s volnočasovými aktivitami, internetem a sociálními sítěmi. Ta byla využita pro porovnání světového trendu s odpověďmi od dostupného výběru českých středoškoláků. Výsledná data naznačují, že zkušenosti těchto respondentů zpravidla odpovídají světovým statistikám.

V úvodu práce byla položena otázka, zda převládá pasivní a konzumní styl života nad aktivním či tvořivým. V souvislosti se získanými daty od dostupného výběru respondentů je pro tuto skupinu možné tvrdit, že v rámci volnočasových aktivit stále převládá aktivní oblast. Současně ale z odpovědí respondentů vychází, že poměr mezi časem tráveným online a offline je téměř identický, tedy tráví polovinu volného času online a polovinu offline. Tento výsledek tedy hovoří tak, že v současné době se aktivní a pasivní styl života vzájemně doplňují a své místo u dospívajících zaujímají v průměru stejně.

Diplomová práce je rozdělena na pět kapitol. První dvě kapitoly se věnují teoretické rovině tématu práce a je zde vytvořena rešerše již existujících vybraných průzkumů a statistik. V první kapitole je definován pojem volný čas, vyjmenovány jsou funkce a aspekty volného času. Dále je zmíněna pedagogika a klasifikace volného času. Pro úplnost byla přidána ještě kapitola popisující volnočasové aktivity žáků v dnešní době.

Druhá kapitola se věnuje sociálním sítím, zde se opět jedná o definování pojmu, je zmíněna historie a nejznámější sociální síť dnešní doby. Uvedena je nejen bezpečnost, ale také jsou vyjmenovány nejčastější a nejznámější projekty bezpečnosti na internetu. Internet a sociální síť skrývají mnohá rizika, v práci jsou vyjmenovány závislost na internetu, kyberšikana a online obtěžování, změna socializace, změna životního stylu či změna chování. Zmíněno je i jedno z dnes velice skloňovaných rizik, a to šíření dezinformací a manipulace čtenářů. Vytvořena je také rešerše existujících průzkumů (EU Kids Online a DataReportal.com), se kterou je dále pracováno v rámci praktické části práce. V průběhu psaní diplomové práce byla v médiích řešena budoucnost sociálních sítí, proto je také tomuto tématu věnováno několik odstavců.

Praktická část práce obsahuje další tři kapitoly. První kapitola této části a současně třetí kapitola práce je věnována dotazníkovému šetření. Byla popsána příprava, zpracování

a následovala interpretace získaných výsledků výzkumu. V rámci interpretace výsledků bylo vytvořeno statistické vyhodnocení získaných dat, také byly zmíněny vypočítané limity tohoto výzkumu a možná doporučení pro budoucí studie.

Čtvrtá kapitola je věnována poslednímu cíli práce, kterým je porovnání světového trendu se shromážděnými výsledky dotazníkového šetření. Data byla porovnána s průzkumem EUKO, v rámci kterého byly využity odpovědi z volně přeložených otázek z tohoto průzkumu. Dále byla použita statistika z webu DataReportal.com, kdy v lednu 2022 byla zveřejněna aktuální celosvětová data pro různé oblasti týkající se internetu a sociálních sítí.

Poslední kapitola se věnuje pedagogickému závěru, tedy promyšlení toho, jak je možné získaná data využít a použít v praxi. Obsahuje stručné obecné shrnutí, dále je pozornost zaměřena na kyberšikanu, sledování aktuálních trendů, manipulaci a dezinformace, aktivnímu stylu života jedinců či oblasti seznamování se s novými jedinci. Tato kapitola byla přidána na základě podnětu v rámci kontrolních dnů diplomových prací, aby bylo doplněno téma pedagogického závěru a využití daných výsledků pro praxi.

V dnešním dynamicky se rozvíjejícím světě je těžké odhadovat, jakou rychlostí a jakým směrem se tento trend bude vyvíjet dále. Zajisté by bylo zajímavé po nějaké době porovnat volnočasové trendy dnešní a budoucí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.
- [2] JANIŠ, Kamil. *Pedagogika volného času: Distanční studijní text*. Informační systém SU [online]. Opava 2017, s. 112 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: https://is.slu.cz/el/fvp/leto2021/UPPVIK010/0_Pedagogika_volneho_casu_opora.pdf?kod=UADA002
- [3] PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8711-6.
- [4] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- [5] ŠAFR, Jiří a Věra PATOČKOVÁ. Trávení volného času v České republice ve srovnání s evropskými zeměmi. In: *Naše společnost* [online]. 7.1.2010, s. 7 [cit. 2022-05-02]. ISSN 2336-1646. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a1159/f28/%C5%A0afr,%20Ji%C5%99%C3%AD;%20Pato%C4%8Dkov%C3%A1,%20V%C4%9B ra.%20Tr%C3%A1ven%C3%AD%20voln%C3%A9ho%20%C4%8Dasu%20v%20%C4%8Cesk%C3%A9%20republice%20ve%20srovn%C3%A1n%C3%AD%20s%20evropsk%C3%BDmi%20zem%C4%9Bmi.pdf
- [6] Zájmové a neformální vzdělávání. *MŠMT ČR* [online]. 2022 [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/mladez/zajmove-a-neformalni-vzdelavani>
- [7] *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha* [online]. [Praha]: Tauris, 2001 [cit. 2022-04-02]. ISBN 80-211-0372-8. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/35405_1_1/download/
- [8] PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- [9] *Pedagogická orientace: Pedagogika volného času* [online]. 4. ročník. Brno, 1994 [cit. 2022-04-02]. ISSN 1805-9511. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/11004/9817>
- [10] *Volný čas a prevence u dětí a mládeže* [online]. Praha 2002, 48 stran [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/7327_1_1/download/

- [11] POLÁK, Jan. *21. Děti, mládež a volný čas*. 2 strany. Dostupné také z: <http://skladiste.janpolak.cz/ucitelstvi/pedagogika/pedagogika-21.pdf>
- [12] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-731-5004-2.
- [13] SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-722-9042-8.
- [14] VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMĚKAL. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-901-7379-9.
- [15] SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.
- [16] ŠAMANOVÁ, Gabriela. *Volný čas* [online]. 6 stran [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a496/f9/100994s_OZ100114.pdf
- [17] 7. *Volnočasové aktivity* [online]. 5 stran [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/45565388/33020817a7.pdf/09076964-8374-41e7-ba8c-43488f8daa1c?version=1.3>
- [18] PODDANÁ, Jana. *Vztah preferovaných volnočasových aktivit a tvořivosti u českých adolescentů. E-psychologie: elektronický časopis ČMPS*. Praha: Českomoravská psychologická společnost, 2020, 14(3), 1-16. DOI: <https://doi.org/10.29364/epsy.375>. ISSN 1802-8853. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:b583346a-5d20-4bbb-a93e-a272ae6dbc1d>
- [19] Sociální síť. *Sítě v hrsti* [online]. 2022 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/socialni-site/>
- [20] ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2022-04-16]. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-9645-1.
- [21] Sociální síť. *Internetem Bezpečně* [online]. 2018 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>
- [22] Sociální síť. *Nebojte se internetu* [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.nebojteseinternetu.cz/page/3396/socialni-site/>

- [23] Sociální sítě - Social Media. *Mediální slovník* [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/socialni-site-social-media/>
- [24] Personal vs. Professional Social Networks. *Undercover Recruiter* [online]. 2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://theundercoverrecruiter.com/personal-vs-professional-networks/>
- [25] Průvodce po sociálních sítích. *Zvol si info* [online]. 2021 [cit. 2022-04-16]. Dostupné z: <https://zvolsi.info/pruvodce-po-socialnich-sitich/>
- [26] Rizika sociálních sítí. *Jak na Internet* [online]. 2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/page/1185/rizika-socialnich-siti/>
- [27] DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace* [online]. Praha: Mladá fronta, 2019 [cit. 2022-05-02]. Flowee. ISBN 978-80-204-5378-5.
- [28] MCFADDEN, Christopher. A Chronological History of Social Media. *Interesting Engineering* [online]. 2021, 02.04.2020 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://interestingengineering.com/a-chronological-history-of-social-media>
- [29] MCKAY, Rhys. Social Media Age Limits: Why You Should Follow Them: Learn more about social media age limits and why they should be respected for each platform. *New Idea Magazine* [online]. 2022, 20.09.2019 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.newidea.com.au/social-media-age-restrictions-what-are-the-age-limits>
- [30] MCEVOY, Jemima. Z Facebooku je Meta. Které další velké firmy se raději přejmenovaly?. *Forbes* [online]. 2022, 01.11.2021 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://forbes.cz/z-facebooku-je-meta-ktere-dalsi-velke-firmy-se-radeji-prejmenovaly/>
- [31] ROSULEK, Martin. Co je TikTok a jak funguje? Vše, co musí vědět uživatel i marketeřák. *Digitální nomádi: Cestuj po světě a pracuj odkudkoli - Jak na to?* [online]. 02.10.2020 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://digitalninomadstvi.cz/tiktok/>

- [32] TikTok Statistics – Updated April 2022. *Wallaroo Media: Social Media Advertising Agency* [online]. 2019, 21.04.2022 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://wallaroomedia.com/blog/social-media/tiktok-statistics/>
- [33] Co je LinkedIn. *Mioweb: Vytvořte web, který pracuje za vás* [online]. [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://www.mioweb.cz/slovnicek/linkedin/>
- [34] MURPHY, Casey. How Twitch.tv and Its Business Model Work. *Investopedia: Sharper insight, better investing*. [online]. 19.12.2021 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/investing/082115/how-twitchtv-works-and-its-business-model.asp>
- [35] GOSNELL, Garrett. Messaging Apps: Encrypted or not? WhatsApp, iMessage, Discord, Zoom, etc.: Which of the popular messaging apps protect your privacy?. *TechSpot* [online]. 2022, 21.10.2021 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.techspot.com/article/2340-messaging-apps-encryption/>
- [36] ECKERTO VÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče* [online]. Brno: Computer Press, 2013 [cit. 2022-04-20]. ISBN 978-80-251-3804-5.
- [37] *E-Bezpečí: Projekt E-bezpečí* [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz>
- [38] Bud' safe online: Zjistí, jak být na internetu v klidu a v bezpečí. *Avast* [online]. 2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.avast.com/cz/besafeonline/>
- [39] *Jak na Internet* [online]. 2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.jaknainternet.cz/>
- [40] *INTERNETEM BEZPEČNĚ* [online]. ISSN 2571-3736, 2018 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/>
- [41] Metodik prevence: Sociálně patologické jevy jako důležitá část práce školního metodika prevence. *ZŠ Emila Zátopka Zlín* [online]. 2017 [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: <https://www.zsezplin.cz/metodik-prevence/>
- [42] MÁČA, Roman. Děti a rizika sociálních sítí. *Šance dětem* [online]. 2022, 04.06.2021 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/deti-rizika-socialnich-siti>

- [43] SMAHEL, D., Machackova, H., Mascheroni, G., Dedkova, L., Staksrud, E., Ólafsson, K., Livingstone, S., and Hasebrink, U. [online]. 2020, [cit. 2022-04-23]. *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. EU Kids Online. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01of0>
- [44] Dezinformační texty v Česku a kdo je šíří. *MyTimi.cz: Outsourcujte vše na jedno místo* [online]. 04.12.2019 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://www.mytimi.cz/dezinformacni-texty/>
- [45] BLAŽEK, Vojtěch. Kdo dal pokyn vypnout dezinformační weby? Stopy míří k tajným službám. *Seznam Zprávy* [online]. 2022, 03.03.2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-kauzy-kdo-dal-pokyn-vypnout-dezinformacni-weby-stopy-miri-k-tajnym-sluzbam-191430>
- [46] *Manipulátoři.cz: Na faktech záleží* [online]. [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/>
- [47] *Nadační fond nezávislé žurnalistiky* [online]. [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: <https://www.nfnz.cz/>
- [48] KRÁLOVÁ, Eliška, ed. Socializace. *Wiki RVP.cz* [online]. 24.02.2011 [cit. 2022-04-23]. Dostupné z: https://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Socializace
- [49] KLIMEŠ, David. *Děti utíkají do kyberprostoru* [online]. Mladá fronta Dnes. 08.01.2006, č. 6, s. F/1. ISSN 1210-1168. [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <http://kzv2.kkvysociny.cz/archiv.aspx?id=687&key=M>
- [50] KEMP, Simon. Digital 2022: Global Overview Report. *DataReportal: Global Data Insights* [online]. 2022, 26.01.2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://datareportal.com/reports/digital-2022-global-overview-report>
- [51] Meta pohrozila Evropě. Stáhne Facebook a Instagram pokud nebude moct přenášet data do USA. *E15.cz: Byznys, politika, ekonomika, finance, události* [online]. 2022, 07.02.2022 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/technologie-a-media/meta-pohrozila-evrope-stahne-facebook-a-instagram-pokud-nebude-moct-prenaset-data-do-usa-1387502>
- [52] Testování nezávislosti (Pearsonův chí-kvadrát test). *Matematická biologie učebnice* [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=aplikovana-analyza->

klinických-a-biologických-dat--analyza-a-management-dat-pro-zdravotnicke-obory--testovani-hypotez-o-kvalitativnich-promennych--analyza-kontingencnich-tabulek--testovani-nezavislosti-pearsonuv-chi-kvadrat-test

- [53] Step 5 - Interpreting The Results. Plant and Soil Sciences eLibrary [online]. [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: <https://passel2.unl.edu/view/lesson/9beaa382bf7e/8>
- [54] Organisation of the Education System and of its Structure. *Eurydice* [online]. 31.03.2022 [cit. 2022-05-02]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-21_cs
- [55] PIKA, Tomáš. Inspekce řeší čtyři stížnosti na pedagogy. Před žáky měli schvalovat, relativizovat nebo podporovat invazi. *iRozhlas – spolehlivé zprávy* [online]. 28.04.2022 [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/stiznosti-dezinformace-skoly-ucitele-postihy-skolstvi-ministerstvo-petr-gazdik_2204280500_pik

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Pohlaví respondentů	36
Graf 2. Věk respondentů	37
Graf 3. Typ střední školy	38
Graf 4. Ročník respondentů	38
Graf 5. Čas mimo internet.....	41
Graf 6. Čas online a offline.....	41
Graf 7. Vybrané online aktivity	42
Graf 8. Četnost navštěvování sociálních sítí.....	43
Graf 9. Nejčastěji využívané sociální sítě.....	43
Graf 10. Nadměrné využívání internetu	46
Graf 11. Nadměrné využívání internetu – situace	47
Graf 12. Nejčastěji používaná zařízení	48
Graf 13. Důvod využívání sociálních sítí	49
Graf 14. Závislost na sociálních sítích.....	50
Graf 15. Časová omezení aplikací	51
Graf 16. Respektování časového omezení	51
Graf 17. Kyberšikana.....	52
Graf 18. Komunikace s cizí osobou.....	53
Graf 19. Setkání s cizí osobou	53
Graf 20. Zkušenosti s vybranými typy zneužití osobních údajů.....	55
Graf 21. Počet zkušeností s vybranými typy zneužití osobních údajů	55
Graf 22. Vytváření obsahu na sociálních sítích	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Rozdělení volnočasových aktivit.....	40
Tabulka 2. Čas na internetu a sociálních sítích.....	44
Tabulka 3. Pohlaví respondentů a čas na internetu.....	45
Tabulka 4. Nejčastěji využívané zařízení	63
Tabulka 5. Průměrný čas strávený na internetu	63
Tabulka 6. Průměrný čas online dle pohlaví.....	64
Tabulka 7. Online aktivity	64
Tabulka 8. Zkušenosti s kyberšikanou.....	65
Tabulka 9. Zkušenost se zneužitím dat	66
Tabulka 10. Zkušenosti s některými typy zneužití osobních dat	66
Tabulka 11. Nadměrné využívání internetu.....	67
Tabulka 12. Zkušenosti s danými situacemi nadměrného využívání internetu	68
Tabulka 13. Kontaktování a setkávání se s novými lidmi	68
Tabulka 14. Komunikace s cizími osobami dle pohlaví.....	69
Tabulka 15. Čas strávený na internetu.....	69
Tabulka 16. Zařízení pro přístup na internet.....	70
Tabulka 17. Důvod používání internetu	70
Tabulka 18. Obavy o zneužití osobních dat.....	71
Tabulka 19. Čas strávený na sociálních sítích	71
Tabulka 20. Průměr počtu používaných sociálních sítí	71
Tabulka 21. Účely používání sociálních sítí	72
Tabulka 22. Seznam sociálních sítí dle oblíbenosti.....	72

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHY SOUČÁSTÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE:

PŘÍLOHA P I: Dotazník

PŘÍLOHA P II: E-mail ředitelům škol

PŘÍLOHY NA CD:

PŘÍLOHA P III: Soubor se získanými daty dotazníkového šetření

PŘÍLOHA P IV: Statistické vyhodnocení dat z dotazníku pomocí aplikace Statistica

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

1. Pohlaví (*)
 - Muž
 - Žena
2. Jaký je Váš věk? (*)
 - 15
 - 16
 - 17
 - 18
 - 19
 - Jiná
3. Jaký typ střední školy navštěvujete? (*)
 - Gymnázium
 - Střední odborná škola
 - Střední odborné učiliště
4. V jakém ročníku aktuálně studujete? (*)
 - 1. ročník (SOŠ, SOU, čtyřleté gymnázium), 5. ročník osmileté gymnázium, 3. ročník šestileté gymnázium
 - 2. ročník (SOŠ, SOU, čtyřleté gymnázium), 6. ročník osmileté gymnázium, 4. ročník šestileté gymnázium
 - 3. ročník (SOŠ, SOU, čtyřleté gymnázium), 7. ročník osmileté gymnázium, 5. ročník šestileté gymnázium
 - 4. ročník (SOŠ, čtyřleté gymnázium), 8. ročník osmileté gymnázium, 6. ročník šestileté gymnázium
5. Jakým aktivitám se věnujete ve vašem volném čase? (*) #
6. Kolik času z aktivit, kterým se věnujete ve volném čase, trávíte mimo internet? (*)
 - Více než polovina
 - Polovina
 - Třetina
 - Čtvrtina
 - Méně

7. Jak často jste se věnovali daným online aktivitám v posledním měsíci? (*)
- Řádky: Sledování videí; Komunikace s rodinou nebo přáteli; Prohlížení sociálních sítí; Hraní online her; Používání internetu pro přípravu do školy
 - Sloupce: Neustále; Několikrát denně; Téměř denně; Denně; Alespoň jednou za týden; Méně Často
8. Jak často navštěvujete sociální sítě? (*)
- Neustále
 - Několikrát denně
 - Denně
 - Několikrát za týden
 - Méně často
9. Jaké sociální sítě používáte? (*) (*možnost zvolit jednu a více odpovědí*)
- Facebook
 - Facebook Messenger
 - Instagram
 - TikTok
 - YouTube
 - Snapchat
 - WhatsApp
 - LinkedIn
 - Twitter
 - Pinterest
 - Jiná
10. Kolik minut denně v průměru trávíte na internetu? Průměrný čas za pracovní týden a za víkend. (*) #
11. Kolik minut denně v průměru trávíte na sociálních sítích? Průměrný čas za pracovní týden a za víkend. (*) #
12. Jak často jste zažili tyto situace v posledním roce? (*)
- Řádky: Kvůli internetu jsem nejedl/a nebo nespál/a.; Cítil/a jsem se znepokojený, když jsem nemohl/a být na internetu.; Přistihl/a jsem se, že používám internet, i přesto, že mě tam nic nezajímalo.; Trávím méně času s rodinou, kamarády nebo přípravou do školy kvůli času, který trávím na internetu.; Zkoušel/a jsem trávit méně času na internetu, ale neúspěšně.

- Sloupce: Denně; Téměř denně; Minimálně jednou za týden; Méně často; Nikdy

13. Na jakém zařízení nejčastěji navštěvujete sociální sítě? (*)

- Mobilní telefon
- Tablet
- Notebook
- Počítač
- Jiná

14. Z jakých důvodů využíváte nejčastěji sociální sítě? (*) #

15. Máte pocit, že jste závislí na sociálních sítích? (*)

- Ano
- Ne
- Nevím

16. Používáte nějaká časová omezení pro jednotlivé aplikace? (*)

- Ano
- Ne

17. Pokud jste na otázku výše odpověděli ano, respektujete, pokud čas uplyne?

- Ano
- Ne

18. Jak často jste se setkali za poslední rok na sociálních sítích s projevem kyberšikany?

(*)

- Minimálně každý měsíc
- Několikrát, ale ne každý měsíc
- Jednou
- Nikdy

19. Komunikovali jste na internetu někdy s osobou, kterou neznáte osobně? (*)

- Ano
- Ne

20. Potkali jste se osobně za poslední rok s někým, s kým jste se poznali přes internet?

(*)

- Ano
- Ne

21. Co by pro vás znamenalo zrušení profilů na sociálních sítích? (*) #

22. Máte obavy, že data, která přidáváte online, by mohla být zneužita? (*)

- Ano
- Ne

23. Jaké jsou Vaše zkušenosti s některými typy zneužití osobních údajů? (*)

- Řádky: Někdo použil mé osobní informace nevhodným způsobem; Někdo použil mé heslo, aby se dostal k mým informacím nebo předstíral, že jsem já; Někdo o mně vytvořil nepřátelský nebo ubližující stránku nebo obrázek
- Sloupce: Ano; Ne

24. Vytváříte sami pravidelně nějaký obsah na sociálních sítích? (*)

- Ano
- Ne

(*) povinné pole

otevřená otázka

PŘÍLOHA P II: E-MAIL ŘEDITELŮM ŠKOL

Vážený pane řediteli,

obracím se na Vás s prosbou o předání dotazníku mezi studenty Vaší školy. Jmenuji se Lucie Nevludová, jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a studuji obor Učitelství informatiky pro střední školy. V rámci diplomové práce se věnuji tématu volného času studentů se zaměřením na sociální sítě. Získaná data od studentů následně budu porovnávat s mezinárodními a světovými již existujícími statistikami. Odkaz na dotazník je zde: <https://forms.gle/sT83Tsj2uk4ky2x7>.

Velice Vám děkuji za ochotu a Váš čas.

S pozdravem

Lucie Nevludová